

Economische betekenis van Nederlandse zeehavens 2004

**Bijrapport II: Verkenning naar de nieuwe indicator
bedrijfsvestigingen en bedrijvendynamiek binnen de
Nederlandse zeehavengebieden**

STATUS Eindrapport

IN OPDRACHT VAN Ministerie van Verkeer en Waterstaat, Rijkswaterstaat

AUTEUR(S) RebelGroup Advisory – Buck Consultants International
(K. Debisschop, E. Naaykens, B. Barth, A. Van der Hoest, M. Bauer en B. Van Bree)

DATUM 15 november 2005

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave		ii
1	Inleiding	1
	1.1	Aanleiding en doel 1
	1.2	Leeswijzer 2
2	Bronverkenning	3
	2.1	Inleiding 3
	2.2	Analyse bronnen 4
3	Mogelijkheden en beperkingen	8
	3.1	Inleiding 8
	3.2	Mogelijkheden indicator conform het Handelsregister 8
	3.3	Beperkingen indicator conform Handelsregister 14
4	Bevindingen data-analyse	16
	4.1	Inleiding 16
	4.2	Analyse standdata 16
	4.2.1	Algemeen 16
	4.2.2	Zeehavengebieden nader bekeken 22
	4.2.3	Locatiecoëfficiënten 25
	4.3	Analyse bedrijvendynamiek 27
	4.3.1	Algemeen 27
	4.3.2	Zeehavengebieden nader bekeken 31
	4.4	Analyse bedrijfsverplaatsingen 35
5	Conclusies en aanbevelingen	40
	5.1	Conclusies nut indicator 40
	5.2	Suggesties voor de toekomst 43

Bijlage 1 Bedrijvendynamiek per register	46
Bijlage 2 Standdata per zeehavengebied	52
Bijlage 3 Bedrijvendynamiek per zeehavengebied	68
Bijlage 4 Bedrijfsverplaatsingen per zeehavengebied	72

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en doel

In opdracht van Rijkswaterstaat Adviesdienst van Verkeer en Vervoer (AVV) wordt jaarlijks onderzoek verricht naar de werkgelegenheid en de toegevoegde waarde die de Nederlandse zeehavengerelateerde activiteiten genereren. Dit onderzoek dient als input voor de Havenmonitor waarmee de economische betekenis van de Nederlandse zeehavens in kaart wordt gebracht. De Havenmonitor draagt bij aan de invulling en bijsturing van het zeehavenbeleid. Naast AVV zijn ook het Ministerie van Verkeer en Waterstaat, Directoraat-Generaal Transport en Luchtvaart (DGTL) en de Nationale Havenraad nauw betrokken bij de totstandkoming van de Havenmonitor.

Behalve werkgelegenheid en toegevoegde waarde zijn er nog andere indicatoren die de economische betekenis en functionaliteit van de zeehavens bepalen. Sinds 2002 wordt ook jaarlijks een analyse uitgevoerd naar de private investeringen in de Nederlandse zeehavens. In aanvulling hierop heeft AVV de behoefte geuit om meer inzicht te verkrijgen in de betekenis en de toepassingsmogelijkheden van de indicator 'bedrijfsvestigingen'.

Dit verkennende onderzoek gaat in op de vraag of de indicator bedrijfsvestigingen bijdraagt aan het inzicht in de economische betekenis van de Nederlandse zeehavens en, indien dit het geval is, op welke wijze deze bijdrage geleverd wordt. Daarnaast worden de indicatorwaarden voor 2004 gegeven door de omvang in bedrijfsvestigingen en de ontwikkelingen hierin (bedrijvendynamiek) in kaart te brengen. Het onderzoek is een aanvulling op de rapportage 'Economische betekenis Nederlandse zeehavens 2004'.

De doelstelling van dit verkennende deelonderzoek luidt derhalve:

'Bepaal of en op welke wijze de indicator bedrijfsvestigingen bijdraagt aan het inzicht in de economische betekenis van de Nederlandse zeehavens en breng de omvang en de dynamiek van deze indicator over 2004 in kaart'

1.2 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 betreft een bronverkenning naar mogelijke bronnen die voor de indicator bedrijfsvestigingen kunnen worden aangewend. De vraag hierbij is welke bron het meest bruikbaar is voor de indicator. Vervolgens wordt in **hoofdstuk 3** een beschrijving gegeven van de indicator bedrijfsvestigingen volgens de geselecteerde bron en wordt nader ingegaan op de mogelijkheden en beperkingen. **Hoofdstuk 4** omvat de analyse van de standdata en de dynamiek cijfers van de indicator en is hiermee dus een resultante van de toepassingsmogelijkheden van de indicator. In **hoofdstuk 5** worden conclusies getrokken over de bruikbaarheid van de indicator. Daarnaast wordt ingegaan op schijnbare mogelijkheden om de toegevoegde waarde van de indicator bedrijfsvestigingen te vergroten.

2 Bronverkenning

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt een analyse uitgevoerd naar de diverse bronnen die relevant kunnen zijn voor het in kaart brengen van de indicator bedrijfsvestigingen. De indicator bestaat op hoofdlijnen uit twee elementen. Enerzijds geven de zogenaamde standdata het aantal **bedrijfsvestigingen** per zeehavengebied (en zeehavengemeente/-locatie), voor zeehavengerelateerde sectoren op een bepaald moment weer. De vergelijking van deze standdata voor meerdere jaren laat de ontwikkeling in het aantal bedrijfsvestigingen zien die nader kan worden verklaard door de **bedrijvendynamiek**. De bedrijvendynamiek omvat het aantal oprichtingen en opheffingen die de natuurlijke aanwas bepalen en het aantal bedrijfsverplaatsingen - emigratie en immigratie - die het migratiesaldo bepalen. Het doel van de indicator betreft met name het inzicht in de bedrijvendynamiek in een zeehavengebied die een aanduiding vormt voor de ontwikkeling van een sector in een zeehavengebied, de kracht van het vestigingsklimaat etc. De bronverkenning leidt tot de confrontatie van datgene wat theoretisch wenselijk is en wat praktisch mogelijk is.

In Nederland bestaan drie bedrijvenregisters die wellicht als bron kunnen dienen voor deze indicator:

- het Algemeen Bedrijfsregister van het CBS
- het vestigingsregister van het LISA (Landelijk Informatiesysteem van Arbeidsplaatsen en Vestigingen)
- het Handelsregister van de Vereniging van Kamers van Koophandel (VVK)

Elk van deze drie registers heeft een eigen achtergrond en functie. Ondanks deze verschillen worden de registers vaak gebruikt voor hetzelfde doel namelijk het verschaffen van informatie over de stand, samenstelling en ontwikkeling van de werkgelegenheid en het aantal bedrijven of vestigingen binnen Nederland of een regio¹.

Hiernaast loopt er bij het Ministerie van Economische zaken een initiatief om bedrijfsgegevens te stroomlijnen en centraal beschikbaar te stellen:

¹ Het LISA, VVK Handelsregister en CBS Bedrijvenregister met elkaar vergeleken - Vestigingen en banen naar economische activiteit op nationaal en regionaal niveau - Samenvatting en aanbevelingen, Leo van Wissen, R.U.G., 2003

- Basisbedrijvenregister (BBR)

In de volgende paragraaf worden deze bronnen beschreven en geanalyseerd. Hierbij wordt nader ingegaan op de herkomst van de data, de inhoud, de te genereren output en de voor- en nadelen. Het hoofdstuk sluit af met de conclusie welke bron het beste gebruikt kan worden voor de indicator bedrijfsvestigingen.

2.2 Analyse bronnen

Algemeen Bedrijfsregister CBS

Het Algemeen Bedrijfsregister is primair bedoeld als steekproefkader voor diverse bedrijvenenquêtes van het CBS. In tegenstelling tot VVK en LISA, waarbij de vestiging de basiseenheid is, vormt bij het CBS de onderneming de basis van het register. In tegenstelling tot een vestiging kan een onderneming niet één-op-één gekoppeld worden aan een specifieke geografische locatie (een onderneming kan immers meerdere vestigingen hebben). Desalniettemin kunnen er op beperkte schaal ook gegevens over vestigingen geproduceerd worden.

Wat betreft de standdata inzake het aantal vestigingen worden door het CBS het aantal vestigingen per gemeente weergegeven naar economische activiteit. De indeling naar economische activiteit bestaat echter slechts uit 15 categorieën in plaats van de gedetailleerde indeling naar SBI-code zoals die voor de Havenmonitor gehanteerd wordt. Ook de bedrijvendynamiek wordt niet op het gewenste detailniveau in kaart gebracht. Op detailniveau geeft het CBS bovendien dus cijfers over ondernemingen in plaats van vestigingen.

Vestigingsregister LISA

Het LISA is oorspronkelijk opgezet voor de uitvoering van sociale zekerheidswetten en heeft tegenwoordig een primaire doelstelling om de werkgelegenheid in bedrijven te meten. Voor de omvang en ontwikkeling van de werkgelegenheid wordt jaarlijks door de 22 regionale werkgelegenheidsregisters in Nederland data aangeleverd.

LISA geeft standdata over het totaal aantal vestigingen per jaar op postcode en SBI-code niveau. Deze gedetailleerde waarneming maakt verscheidene en gedetailleerde samenstellingen van data mogelijk, waaronder de afbakening conform de Havenmonitor. In LISA zijn de volgende vestigingen opgenomen:

1. Vestigingen waar door minimaal één persoon betaalde arbeid wordt verricht, ongeacht het aantal uren per week
2. Administratief lege vestigingen (hier zijn wel personen werkzaam)

3. Tijdelijke lege vestigingen

Ad 2) In de totale werkgelegenheid worden ook de 'administratief lege vestigingen' meegerekend. Dit zijn vestigingen waar wel werkzame personen actief zijn, maar waarvan de werkgever niet wil verduidelijken hoeveel. Hij geeft in dit geval dus geen informatie op vestigingsniveau, maar op basis van het gehele bedrijf. Deze zogenaamde nul-vestigingen worden zodoende wel meegerekend. Stichting LISA erkent dat de opname van administratief lege vestigingen tot vervuiling leidt. Er wordt getracht dit zoveel mogelijk te beperken, door middel van actieve (telefonische) enquêteering.

Ad 3) De tijdelijke lege vestigingen zijn bedrijfsvestigingen waarin tijdelijk geen werkzame personen actief zijn.

Lege BV's zoals holdings, pensioen B.V.'s, loodsen etc. alsook vestigingen waarvan te veel adresgegevens ontbreken zijn niet in LISA opgenomen.

De afwijking in het aantal vestigingen tussen verschillende jaren geeft de ontwikkeling weer. Er wordt echter geen inzicht gegeven in de onderliggende dynamiek die deze ontwikkeling verklaart. Een aantal regionale registers waar LISA uit put probeert dit wel te monitoren, maar omdat hiermee geen landelijk dekkend beeld verkregen wordt, wordt deze data door LISA ook niet gebruikt. In bijlage 1 is een analyse opgenomen naar de mate waarin en de wijze waarop de regionale registers de bedrijvendynamiek registreren.

Handelsregister VVK

Het Handelsregister van de VVK is opgezet om de rechtszekerheid van het handelsverkeer te garanderen. De Kamers van Koophandel bestempelen een vestiging als iedere in het Handelsregister ingeschreven onderneming en rechtspersoon in Nederland. Op een aantal uitzonderingen na is inschrijving wettelijk verplicht waarbij bedrijven een meldingsplicht hebben om alle vestigingen op te geven. Deze juridische basis zorgt er voor dat vrijwel alle vestigingen van ondernemingen en rechtspersonen zijn opgenomen in het register. Net zoals bij LISA het geval is wordt standdata over het totaal aantal vestigingen per jaar op postcode en SBI-code niveau gegeven wat een verfijnde analyse mogelijk maakt.

Aan de hand van zogenaamde mutatiebalansen biedt VVK tevens inzicht in de dynamiek die de ontwikkeling van het aantal bedrijfsvestigingen verklaart. Op landelijk niveau worden in deze mutatiebalansen de wijzigingen in bedrijfsvestigingen jaarlijks bijgehouden, dat wil zeggen oprichtingen, starters, opheffingen, immigratie en

emigratie van vestigingen (voor een nadere toelichting over bedrijvendynamiek zie paragraaf 3.1).

Relatie registers CBS, LISA en VVK

De drie registers zijn overigens niet helemaal onafhankelijk van elkaar. Zowel CBS als LISA hanteren het Mutatieregister van de VVK als een van de bronnen voor het eigen register. Daarnaast worden andere bronnen gebruikt zoals de Provinciale Werkgelegenheidsenquête voor het LISA of diverse andere statistische bronnen voor het CBS.

Basisbedrijvenregister Ministerie EZ

Het Basisbedrijvenregister – BBR is een initiatief van het Ministerie van Economische zaken om bedrijfsgegevens te stroomlijnen en centraal beschikbaar te stellen. Het register wordt onder coördinatie van het ministerie, ontwikkeld door vier landelijke registerhouders: de Belastingdienst, de Kamers van Koophandel, het Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen en het Centraal Bureau voor de Statistiek.

Het BBR zal als een basisregister naast andere basisregisters zoals Bevolkingsregister, Adressenregister, Gebouwenregister, Kadaster en het Geografisch Register gaan fungeren, en is mede gebaseerd op het Handelsregister. Alle overheidsorganisaties (organisaties met publiekrechtelijke taken) dienen in de toekomst uit dit register de identificerende gegevens te putten. In het BBR worden onder meer gegevens opgenomen als:

- handelsnaam of –namen
- post- en bezoekadres van de hoofdvestiging en nevenvestigingen
- unieke identificerende nummers waaronder de vestigingsnummers
- rechtsvorm en statutaire zetel
- datum van aanvang, voortzetting of beëindiging
- eigenaar: voor- en achternaam, geboortedatum nummer, (burgerservicenummer= BSN)
- aantal werkzame personen

Een aantal van deze gegevens draagt bij aan het inzicht in de bedrijvendynamiek. Door wettelijke verankering en uitbreiding van de inschrijvingsverplichting in het Handelsregister (behalve ondernemingen en rechtspersonen ook de vrije beroepen en publieke organisaties) zullen behalve bedrijven, alle organisaties waar economische activiteiten worden verricht in het register worden opgenomen. Het BBR is hiermee een uitbreiding van het Handelsregister.

De éénmalige aanlevering van data die meervoudig gebruikt kunnen worden, de terugmeldplicht en de verdergaande digitalisering dient de kwaliteit van de gegevens aanzienlijk te verbeteren. Het BBR moet dan ook leiden tot reductie van de administratieve lasten, verbeterde interne efficiency van de overheid, kwaliteitsverbetering van de dienstverlening van de overheid en verbeterde fraude- en criminaliteitsbestrijding.

In 2006 is een eerste pilotversie van het register gepland. Deze zal uitsluitend beschikbaar zijn voor de bovengenoemde participerende partijen. Volgens planning moet in 2009 het BBR volledig operationeel zijn. Het BBR is voornamelijk dus niet geschikt als bron voor de indicator bedrijfsvestigingen maar lijkt in de toekomst zeker bruikbaar. Zodra het Basisbedrijvenregister een betrouwbare kwaliteit van gegevens kan garanderen vanuit haar aanpak om slechts éénmalige data aan te leveren die meervoudig gebruikt kunnen worden, zou dit register dan ook een belangrijke bron kunnen gaan vormen voor deze en andere indicatoren die inzicht verstrekken in de economische betekenis van zeehavens.

Conclusie

Op basis van de bronverkenning kan worden vastgesteld dat het Handelsregister van de VVK op dit moment de enige bron is die systematisch voor heel Nederland de bedrijvendynamiek in kaart brengt. Er is weliswaar een aantal regionale werkgelegenheidsregisters - waar LISA uit put - die de bedrijvendynamiek analyseren, maar veelal volgens een diverse aanpak en op verschillend detail- en schaalniveau waarbij geen landelijk dekkend beeld kan worden gegenereerd. De dataverzameling van het CBS ten behoeve van de vestigingsindicator is te globaal en richt zich op ondernemingen in plaats van vestigingen, waardoor het register niet bruikbaar is voor de Havenmonitor. Het BBR zou in de toekomst de belangrijkste bron kunnen worden voor deze en andere indicatoren van de Havenmonitor.

Vooralsnog is het daarom zinvol om het Handelsregister van de VVK te benutten voor de indicator bedrijfsvestigingen en de bedrijvendynamiek ten behoeve van de Havenmonitor.

3 Mogelijkheden en beperkingen

3.1 Inleiding

De door het Handelsregister VVK gehanteerde definities en verzamelde data zijn bepalend voor de toepassingsmogelijkheden en beperkingen van deze bron voor de indicator bedrijfsvestigingen. In paragraaf 3.2 wordt deze afbakening behandeld waarmee de mogelijkheden van het register worden geschetst. Paragraaf 3.3 gaat in op aspecten die, gegeven de bijdrage aan het inzicht in bedrijfsvestigingen, theoretisch wenselijk zijn maar (vooral) nog in de praktijk niet mogelijk blijken.

3.2 Mogelijkheden indicator conform het Handelsregister

Definitie bedrijfsvestiging

De Kamers van Koophandel bestempelen een bedrijfsvestiging als iedere in het Handelsregister ingeschreven onderneming² en rechtspersoon in Nederland. Onder de rechtspersonen vallen BV's, NV's coöperaties, onderlinge waarborgmaatschappijen, formele verenigingen en stichtingen, en Europese Economische Samenwerkingsverbanden (EESV's). Verschillende van deze rechtspersonen zijn niet relevant voor de analyse naar de indicator bedrijfsvestigingen ten behoeve van de Havenmonitor. Door middel van een selectie op basis van SBI-code worden irrelevante rechtspersonen echter uitgesloten.

Dit onderzoek heeft betrekking op bedrijfsvestigingen en richt zich dus op ondernemingen. Er zijn echter ook publieke organisaties in zeehavens die economische activiteiten verrichten zoals douane, loodsen en havenbedrijven.

² De definitie van een onderneming wordt volgens de Kamer van Koophandel afgebakend aan de hand van zes criteria die zijn opgesteld voor inschrijving van een onderneming:

- De ondernemer verricht een 'regelmatige maatschappelijke werkzaamheid'
- De werkzaamheden worden tegen betaling verricht
- De ondernemer treedt zelfstandig op, voor eigen rekening en risico
- De ondernemer treedt openlijk op, in concurrentie met anderen
- De ondernemer neemt deel aan het economisch verkeer in een georganiseerd verband, dat wil zeggen een op samenwerking gericht verband van mensen, kapitaal en/ of goederen
- Er wordt winst of kostenbesparing beoogd

Bron: Het LISA, VVK Handelsregister en CBS Bedrijvenregister met elkaar vergeleken, Leo van Wissen, R.U.G., 2003
RebelGroup Advisory en Buck Consultants International

Publieke organisaties behoren tot de zogenaamde niet-inschrijfplichtigen. Hieronder vallen onder meer onderwijs- en zorginstellingen, overheden en de vrije beroepen. Wanneer een publieke organisatie geen maatschap of BV is mag deze zich zelfs niet inschrijven. De publieke organisaties zijn daarom niet of nauwelijks vertegenwoordigd in het Handelsregister VVK. Dit betekent dat deze instanties in de sector 'Zakelijke dienstverlening en openbaar bestuur' zoals door de Havenmonitor gehanteerd dan ook niet zijn opgenomen. Overigens zijn bepaalde publieke organisaties wel van belang voor de werkgelegenheid maar niet zozeer voor de ontwikkeling in bedrijfsvestigingen. Het zijn immers instanties die onlosmakelijk verbonden zijn met de haven en per definitie in de haven gevestigd zijn. Deze instanties worden niet beïnvloed door het vestigingsklimaat en kennen een beperkte dynamiek die dus niet wordt bepaald door het vestigingsklimaat maar bijvoorbeeld door nieuwe regelgeving die resulteert in extra taken en vestigingen. Hierbij kan bijvoorbeeld worden gedacht aan een verhoogd belang van veiligheid in zeehavens in verband met terrorismebestrijding die tot uitbreiding van de douanetaken leidt.

Dataverzameling

Naast de inventarisatie naar aantal vestigingen biedt het Handelsregister van de VVK zoals gezegd, tevens inzicht in de dynamiek die de ontwikkeling van het aantal bedrijfsvestigingen verklaart. Aan de hand van zogenaamde mutatiebalansen worden de wijzigingen in bedrijfsvestigingen bijgehouden, dat wil zeggen oprichtingen, starters, opheffingen, immigratie en emigratie van vestigingen³.

Natuurlijke aanwas:	oprichtingen en starters minus opheffingen
Migratiesaldo:	immigratie minus emigratie
Groeisaldo:	optelsom van natuurlijke aanwas en migratiesaldo

³ Definities:

- Oprichtingen: nieuw gestichte bedrijven en/of (neven-)vestigingen
- Starters: aanvang van een nieuwe economische activiteit door persoon die nog geen onderneming heeft
- Overige oprichtingen: aanvang van een nieuwe economische activiteit door een bestaande onderneming (voornamelijk nevenvestigingen en dochterondernemingen)
- Opheffingen: opgeheven bedrijven of (neven-)vestigingen als gevolg van faillissement, reorganisatie, vertrek naar buitenland etc.
- Immigratie: de naar de betreffende regio gekomen (neven-)vestigingen
- Emigratie: de uit de betreffende regio vertrokken (neven-)vestigingen

Voor de Havenmonitor zijn de volgende drie datagroepen met bijkomende afbakening uit het Handelsregister relevant.

Relevante datagroepen Handelsregister VVK

Aantal bedrijfsvestigingen

- Standdata: hoeveel vestigingen telt een postcodegebied op vaste peildatum 1 januari
- Een indeling op basis Bik code (en hiervan afgeleid SBI-code)
- Een indeling op verschillende geografische schaalniveaus, op basis van postcode
- Een vaste klassenindeling naar het aantal werkzame personen.
- Een indeling op basis van verschillende jaargangen (vanaf 1994)

Bedrijvendynamiek

- Mutaties in de loop van één of meerdere jaren
- Onderscheid naar verschillende mutatiecomponenten: starters, overige oprichtingen, opheffingen, immigratie en emigratie
- Een indeling op basis Bik code (en hiervan afgeleid SBI-code)
- Een indeling op verschillende geografische schaalniveaus, op basis van postcode
- Een vaste klassenindeling naar het aantal werkzame personen.
- Een indeling op basis van verschillende jaargangen (vanaf 1994)

Bedrijfsverplaatsingen

- Aantal bedrijfsspecifieke verplaatsingen.
- Een indeling op verschillende geografische schaalniveaus, op basis van postcode
- Verdeling naar herkomst- en bestemmingsgebied op postcodeniveau
- Verdeling naar hoofd- en nevenvestigingen
- Met vermelding van aantal werkzame personen uit het Handelsregister
- Een indeling op basis van verschillende jaargangen (vanaf 1994)

Uitgaande van bovenstaande beschikbare data is voor de Havenmonitor onderstaande dataselectie opgevraagd en geanalyseerd.

Dataselectie voor Havenmonitor

Aantal bedrijfsvestigingen

- standdata per 1-1-2004
- indeling naar zeehavengemeente/-locatie
- indeling naar SBI-code van zeehavengerelateerde activiteiten
- klassenindeling naar aantal werkzame personen: 1, 2-4, 5-9, 10-49, 50-99 en $\geq 100^*$

Bedrijvendynamiek

- indeling volgens aantal bedrijfsvestigingen
- mutaties met onderscheid naar oprichtingen (starters en nieuwe vestigingen), opheffingen, immigratie en emigratie.
- klassenindeling naar aantal werkzame personen: 1, 2-4, 5-9, 10-49, 50-99 en ≥ 100

Bedrijfsverplaatsingen

- indeling volgens aantal bedrijfsvestigingen
- onderscheid naar immigratie en emigratie
- data op individueel bedrijfsniveau (geanonimiseerd) om de herkomst of bestemming te kunnen achterhalen, uitgedrukt in gemeente- en postcode
- met vermelding hoofd- of nevenvestiging
- klassenindeling naar aantal werkzame personen: 1, 2-4, 5-9, 10-49, 50-99 en ≥ 100

Alleen bedrijven die economisch actief zijn worden in de analyse meegenomen:

- Door vestigingen met minimaal één medewerker (o.b.v. aantal fulltime medewerkers gedefinieerd als medewerkers die minimaal 15 uur werkzaam zijn) te selecteren;
- Doordat lege BV's en overige vestigingen uit de categorie zakelijk beheer⁴, alsmede rechtspersonen zoals verenigingen en stichtingen waar geen economische activiteit verricht wordt, door middel van de selectie naar SBI-codes zijn uitgesloten.

Voor een zuiver inzicht in de bedrijvendynamiek zijn administratieve wijzigingen van vestigingen zoals naamsverandering of verandering van juridische entiteit bewust niet meegenomen bij de dataselectie voor de Havenmonitor. Bovendien vindt er jaarlijks een uitvoerige check plaats van de mutatielijsten door alle KvK's waardoor veranderingen die niet resulteren in een oprichting, starter, opheffing, immigratie

⁴ De categorie zakelijk beheer omvat onder meer beleggingsinstellingen, (financiële holdings), pensioen-bv's, stamrecht-bv's, administratiekantoren voor aandelen en obligaties, beheer van onroerend goed.

danwel emigratiecijfers uit de mutatiebalansen gefilterd worden. Mede in verband met de huidige ontwikkeling van het BBR, dat mede gebaseerd is op het Handelsregister, heeft het VVK steeds meer aandacht voor zuivering van het Handelsregister en de mutatiebalansen.

De ondernemer is verplicht om het aantal werkzame personen zelf in te vullen bij inschrijving in het Handelsregister. Het kan echter voorkomen dat de ontwikkeling in aantal werkzame personen na inschrijving onvoldoende wordt bijgehouden. VVK probeert dit te ondervangen door steekproefsgewijs enquêtes uit te voeren.

Voor de selectie van relevante zeehavengemeenten en –locaties is onderstaande afbakening gehanteerd conform de Havenmonitor 2003. Zeehavenlocaties zijn locaties met activiteiten die een band hebben met de zeehaven en niet gelegen zijn in een zeehavengemeente, maar wel in de onmiddellijke nabijheid daarvan.

Zeehavengebied	Zeehavengemeenten en zeehavenlocaties
Noordelijke zeehavens	Delfzijl Eemsmond Harlingen Den Helder
Noordzeekanaalgebied	Amsterdam Velsen (incl. IJmuiden) Beverwijk Zaanstad
Rijn- en Maasmondgebied	Rotterdam Schiedam Vlaardingen Maassluis Scheveningen Dordrecht Moerdijk Drechtsteden (excl. Dordrecht) Overig Rijn- en Maasmondgebied
Scheldebekken	Vlissingen Borsele Terneuzen

* Ter verduidelijking: bij een bedrijf in de klasse 5-9 zijn 5, 6, 7, 8, of 9 full time (> 15 uur) personen werkzaam

Door de wettelijke meldingsplicht om alle vestigingen op te geven, zullen er in het geval van een bedrijf met een hoofdkantoor en een vestiging in een zeehavengebied dus twee vestigingen vermeld zijn. In het geval van een bedrijf met een hoofdkantoor buiten en een vestiging in een zeehavengebied zal alleen de laatstgenoemde vestiging vermeld zijn.

Voor de selectie van zeehavengerelateerde activiteiten op basis van SBI-code wordt eveneens naar de Havenmonitor 2003 verwezen. De zeehavengerelateerde activiteiten dragen bij aan de functie van de haven als knooppunt van vervoer(ketens) dan wel de functie van de haven als vestigingsplaats voor industrie(clusters). De hoofd- en subsectoren die deze activiteiten vertegenwoordigen zijn daarom onderverdeeld naar knooppuntfunctie en vestigingsplaatsfunctie.

Indeling van zeehavengerelateerde activiteiten naar SBI-code	
Sector	Code
Knooppunt	
Vervoer	60 t/m 63
Zeevaart	6110
Binnenvaart	6120
Wegvervoer	6024.2
Spoorvervoer	6010
Pijpleiding	6030
Dienstverlening t.b.v. het vervoer	6322, 6340
Overslag/opslag	6311, 6312
Vestigingsplaats	
Industrie	05 t/m 45
Voedingsmiddelenindustrie	05 en 15
Aardolie-industrie	23
Chemische industrie	24
Basismetaal- en metaalproductenindustrie	27 en 28
Transportmiddelenindustrie	34 en 35
Elektriciteitsproductie	40
Overig	11, 20, 21, 26, 29, 37 en 45
Groothandel	50 en 51
Zakelijke dienstverlening en openbaar bestuur	71 t/m 91

De resultaten van de analyse van bovenstaande dataselectie worden weergegeven in hoofdstuk 4.

3.3 Beperkingen indicator conform Handelsregister

Het gebruik van de op dit moment enige beschikbare bron voor de indicator bedrijfsvestigingen en de bedrijvendynamiek levert tevens een aantal beperkingen op wat betreft de onderzoeksmogelijkheden.

Zo is het op geaggregeerd niveau niet mogelijk om een **onderscheid** te maken naar **nationale en internationale vestigingen**. Een internationale vestiging betreft een vestiging van een buitenlandse onderneming, bijvoorbeeld een buitenlands moederbedrijf dat een Nederlandse dochtervestiging opent. Alleen de uittreksels van vestigingen van de Kamers van Koophandel geven inzicht in de herkomst van de achterliggende onderneming en de eigenaren. Het raadplegen van deze individuele uittreksels is echter een zeer arbeidsintensief proces en daarom niet realistisch.

Bovendien worden bij de emigratie- en immigratiecijfers de **internationale bedrijfsverplaatsingen** niet meegenomen. Vestigingen die naar het buitenland verhuizen worden in het Handelsregister VVK geregistreerd als opheffingen, terwijl buitenlandse vestigingen die naar Nederland immigreren als starters worden geregistreerd. Deze mutaties vallen dus niet onder de bedrijfsverplaatsingen. Hierdoor bestaat er geen inzicht in de internationale migratie en beperken de bedrijfsverplaatsingen zich dus tot de nationale migratie.

Het Handelsregister geeft geen inzicht in het **type vestiging** (productievestiging, logistieke vestiging, kantoren etc.) aangezien het register hier geen onderscheid naar maakt bij inschrijving (het type vestiging staat dus ook niet op het uittreksel vermeld). Het type vestiging kan echter een duidelijke meerwaarde betekenen voor de betekenis van de indicator bedrijfsvestigingen. Afhankelijk van het type vestiging worden immers geheel andere eisen gesteld aan het vestigingsklimaat. De ontwikkeling van het aantal vestigingen naar type zegt dan ook iets over de kracht van het vestigingsklimaat voor deze soort bedrijvigheid. Bovendien worden aspecten als de gegenereerde toegevoegde waarde en werkgelegenheid en de mate van footlooseheid (locatiegebondenheid) mede bepaald door het type vestiging. Net zoals het onderscheid tussen nationale en internationale ondernemingen is het type vestiging slechts te achterhalen door analyse op individueel bedrijfsniveau.

Het **ruimtegebruik** van (bepaalde type) vestigingen vormt een interessante aanvulling op de bedrijvendynamiek en verplaatsingen. Hierover is echter geen volledige informatie beschikbaar in het Handelsregister om een betrouwbaar beeld te krijgen van het ruimtegebruik van zeehavengerelateerde activiteiten. Op dossierniveau is soms weliswaar informatie over het ruimtegebruik opgenomen maar deze informatie is niet in het databestand verzameld en dus niet volledig. De regionale registers verzamelen wel oppervlaktegegevens van bedrijven maar die worden niet volledig aangeleverd. De

provincies hebben doorgaans inzicht in het ruimtegebruik maar deze informatie is vaak vertrouwelijk. Het ruimtegebruik van de grotere havens is volgens een grove sectorindeling overigens meestal wel bekend bij de havenbeheerders.

Het Handelsregister geeft tevens geen inzicht in **bedrijfsuitbreidingen door autonome groei en/of overnames**. In het eerste geval is geen sprake van een nieuwe vestiging maar van uitbreiding op een bestaande locatie. De bijdrage aan de economische betekenis van het betreffende zeehavengebied kan echter aanzienlijk zijn. Een overname van een bedrijf betreft een administratieve wijziging en is niet van invloed op het aantal bedrijfsvestigingen en de bedrijvendynamiek. De ontwikkelingen in uitbreidingen en overnames kunnen daarom alleen op kwalitatieve wijze in kaart worden gebracht, hiervoor is geen openbaar databestand beschikbaar.

De in het Handelsregister opgenomen **werkgelegenheidscijfers per vestiging** zijn **niet representatief**. Hoewel in het Handelsregister wel werkgelegenheidscijfers zijn geregistreerd wordt aan de betrouwbaarheid van deze data getwijfeld. Het aantal werkzame personen wordt namelijk eenmalig opgegeven bij inschrijving, terwijl de werkgelegenheidsontwikkeling die de vestiging doormaakt niet structureel wordt bijgehouden door het Handelsregister. Slechts op basis van een jaarlijkse steekproef wordt getracht om deze ontwikkeling in kaart te brengen in plaats van individueel vestigingsniveau. De werkgelegenheidscijfers zijn hierdoor dus niet representatief. In het Handelsregister wordt daarom onderscheid gemaakt naar Werkzame Personen klassen.

4 Bevindingen data-analyse

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden de resultaten getoond van de data-analyse van het Handelsregister VVK ten behoeve van de indicator bedrijfsvestigingen. Voor de vier zeehavengebieden Noordelijke zeehavens, Noordzeekanaalgebied, Rijn- en Maasmond en Scheldebekken wordt achtereenvolgens het aantal vestigingen, de bedrijvendynamiek en de bedrijfsverplaatsingen in kaart gebracht.

Dit hoofdstuk is hiermee een resultante van de toepassingsmogelijkheden van de indicator volgens de huidige aanpak. Hierbij wordt data geaggregeerd en gegroepeerd maar wordt bijvoorbeeld geen koppeling gemaakt met de databestanden van de andere indicatoren toegevoegde waarde en werkgelegenheid.

De analyse naar de indicator bedrijfsvestigingen en de bedrijvendynamiek is uitgevoerd op het niveau van zeehavengebieden respectievelijk hoofd- en subsectoren. Een meer verfijnde analyse op het niveau van zeehavengemeenten en –locaties respectievelijk SBI-code is binnen de doorlooptijd van dit project niet haalbaar.

4.2 Analyse standdata

4.2.1 Algemeen

Aantal bedrijfsvestigingen

Onderstaande tabel toont het aantal vestigingen op 1 januari 2004 voor de vier zeehavengebieden. Hierbij moet worden opgemerkt dat publieke organisaties niet of nauwelijks zijn vertegenwoordigd in het Handelsregister VVK (zie 3.3). In de hoofdsector 'Zakelijke dienstverlening en openbaar bestuur' zijn deze instanties dan ook niet opgenomen.

Tabel 4.1: Totaal aantal vestigingen per zeehavengebied naar sectoren per 1 januari 2004

Hoofdsector en subsector	Noordelijke zeehavens	Noordzee-kanaalgebied	Rijn- en Maasmond	Schelde-bekken	Totaal
<i>Knooppunt</i>	363	900	2798	371	4432
Vervoer	288	529	1395	273	2485
• Zeevaart	154	58	112	17	341
• Binnenvaart	70	207	683	152	1112
• Wegvervoer	63	262	594	104	1023
• Spoorvervoer	0	1	2	0	3
• Pijpleiding	1	1	4	0	6
Dienstverlening t.b.v. het vervoer	40	195	1155	57	1447
Overslag/ Opslag	35	176	248	41	500
<i>Vestigingsplaats</i>	366	2159	3128	371	6024
Industrie	167	485	799	114	1565
• Voedingsmiddelenindustrie	41	45	47	10	143
• Aardolie-industrie	1	3	13	1	18
• Chemische industrie	11	30	69	10	120
• Basismetaal- en metaalproductenindustrie	25	151	319	41	536
• Transportmiddelenindustrie	46	150	195	23	414
• Elektriciteitsproductie	8	28	52	12	100
• Overig	35	78	104	17	234
Groothandel	169	1433	1970	229	3801
Zakelijke dienstverlening en openbaar bestuur	30	241	359	28	658
<i>Totaal</i>	729	3059	5926	742	10456
%	7%	29%	57%	7%	100%

Bron: Handelsregister VVK, bewerkt door BCI

De Nederlandse zeehavengebieden tellen 10.456 vestigingen van zeehavengerelateerde activiteiten waarin het Rijn- en Maasmond gebied met een aandeel van 57% een ruime meerderheid vertegenwoordigt. Omdat dit een optelsom

betreft van vestigingen zonder dat inzicht bestaat in de omvang van de vestigingen (naar aantal personen) is de zeggingskracht van het aantal vestigingen beperkt.

Opvallende waarneming

In de sector Groothandel is het aandeel - in aantal vestigingen - van de categorie 'Handel in en reparatie van auto's' (SBI-code 501) erg hoog. Dit aandeel bedraagt voor alle zeehavengebieden meer dan 50%. Deze categorie is dus sterk bepalend voor de Groothandel terwijl de relatie van deze activiteiten met de zeehaven veelal beperkt is.

Knooppuntfunctie versus vestigingsplaatsfunctie

Onderstaande tabel toont het relatieve belang van de knooppuntfunctie, vestigingsplaatsfunctie en de onderliggende sectoren voor de zeehavengebieden, in termen van aantal vestigingen.

Tabel 4.2: Belang knooppuntfunctie vs vestigingsplaatsfunctie per zeehavengebied

Hoofdsector en subsector	Noordelijke zeehavens	Noordzee-kanaalgebied	Rijn- en Maasmond	Schelde-bekken	Totaal
Knooppunt	50%	29%	47%	50%	42%
- Vervoer	79%	59%	50%	74%	56%
- Dienstverlening t.b.v. het vervoer	11%	22%	41%	15%	33%
- Overslag/ Opslag	10%	20%	9%	11%	11%
Vestigingsplaats	50%	71%	53%	50%	58%
- Industrie	46%	22%	26%	31%	26%
- Groothandel	46%	66%	63%	62%	63%
- Zakelijke dienstverlening en openbaar bestuur	8%	11%	11%	8%	11%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%

Bron: Handelsregister VVK, bewerkt door BCI

De vertegenwoordiging van sectoren die het belang van de knooppuntfunctie en de vestigingsplaatsfunctie bepalen, verschilt nogal tussen de zeehavengebieden:

- De zeehavengebieden kennen een redelijk gelijke verdeling van de knooppuntfunctie en de vestigingsplaatsfunctie, met uitzondering van het Noordzeekanaalgebied waar 71% van vestigingen tot de vestigingsplaatsfunctie behoort.
- Minimaal 50% van de vestigingen binnen de knooppuntfunctie behoort tot de sector vervoer. Voor de kleinere zeehavengebieden Noordelijke zeehavens en Scheldebekken ligt dit aandeel aanzienlijk hoger dan voor de grotere zeehavengebieden Noordzeekanaalgebied en Rijn- en Maasmond.
- De zeehavengebieden vertonen een min of meer vergelijkbare verdeling tussen industrie en groothandel binnen de vestigingsplaatsfunctie, met een aandeel van de industrie van 22%-31%, terwijl de groothandel veel sterker is vertegenwoordigd met een aandeel van 62%-66%. De Noordelijke zeehavens vormen hierop echter een uitzondering met een gelijk aandeel van industrie en groothandel van 46%.

Werkzame personen per zeehavengebied

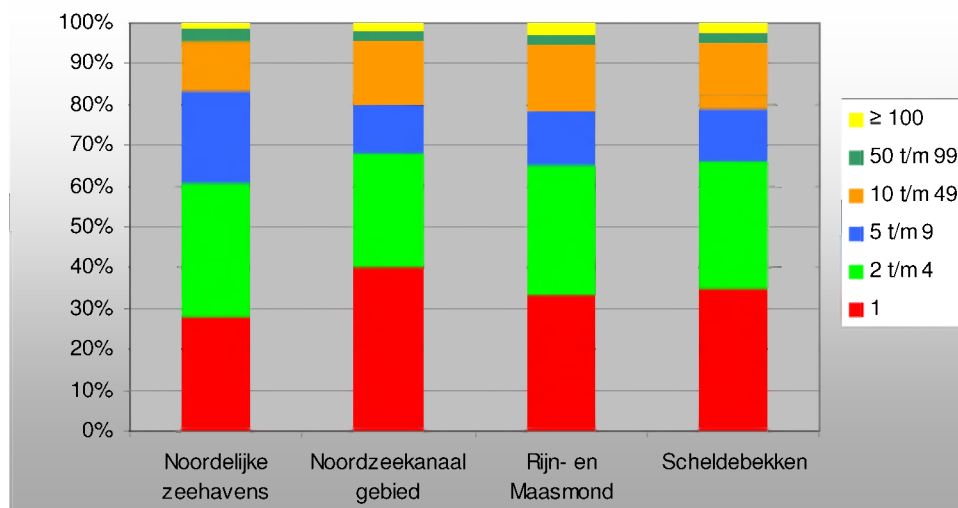
Het aantal vestigingen voor een sector in een zeehavengebied zegt nog niets over het belang van de sector voor het gebied. De omvang van deze vestigingen in termen van werkgelegenheid en/of toegevoegde waarde is immers niet bekend. In het Handelsregister zijn geen representatieve werkgelegenheidsdata opgenomen (zie 3.3) maar wordt onderscheid gemaakt naar WP-klassen. Onderstaande tabel en figuur tonen voor ieder zeehavengebied de verdeling naar WP-klasse.

Tabel 4.3: Verdeling vestigingen naar Werkzame Personen klasse per havengebied per 1 januari 2004

Zeehavengebied	Indeling naar WP-klasse (werkzame personen)						Totaal
	1	2-4	5-9	10-49	50-99	≥ 100	
Noordelijke zeehavens	204	238	166	90	21	10	729
%	28%	33%	23%	12%	3%	1%	100%
Noordzeekanaalgebied	1224	865	352	484	70	64	3059
%	40%	28%	12%	16%	2%	2%	100%
Rijn- en Maasmond	1975	1885	785	967	140	174	5926
%	33%	32%	13%	16%	2%	3%	100%
Scheldebekken	211	292	78	127	12	22	742
%	28%	39%	11%	17%	2%	3%	100%
Totaal	3615	3280	1381	1668	243	270	10456
%	35%	31%	13%	16%	2%	3%	100%

Bron: Handelsregister VVK, bewerkt door BCI

Figuur 4.1: Relatieve verdeling vestigingen over Werkzame Personen klasse per havengebied op 1 januari 2004

Bron: Handelsregister VVK, bewerkt door BCI

Uit bovenstaande data blijkt het grote aandeel vestigingen met een geringe omvang voor alle zeehavengebieden:

- Gemiddeld telt ruim één op de drie vestigingen in de zeehavengebieden slechts één werkzame persoon.
- Voor alle zeehavengebieden geldt dat circa 80% van de bedrijfsvestigingen minder dan 10 werkzame personen in dienst heeft
- Meer dan 95% van de bedrijfsvestigingen heeft zelfs minder dan 50 werkzame personen in dienst

Naast het hoge aandeel kleine vestigingen laat ook de verdeling over de WP-klassen geen grote afwijkingen zien voor de verschillende zeehavengebieden. De verdeling naar WP-klasse voor het totale bedrijfsleven in Nederland exclusief zakelijk beheer, is bovendien min of meer in lijn met bovenstaande verdeling (zie tabel 4.4). Ruim 98% van de Nederlandse vestigingen heeft minder dan 50 werkzame personen in dienst.

Tabel 4.4: Verdeling Nederlandse vestigingen over Werkzame Personen klasse per 1 januari 2004

Gebied	Indeling naar WP-klasse (werkzame personen)						Totaal
	1	2-4	5-9	10-49	50-99	≥ 100	
Totaal bedrijfsleven Nederland	50%	31%	10%	8%	1%	1%	100%

Bron: www.kvkgeregiodata.nl

Werkzame Personen per sector

De verdeling van het aantal vestigingen naar WP-klasse verschilt per sector zoals onderstaande tabel laat zien.

Tabel 4.5: Relatieve verdeling vestigingen over Werkzame Personen klasse per sector per 1 januari 2004

Hoofdsector en subsector	Indeling naar WP-klasse (werkzame personen)					
	1	2-4	5-9	10-49	50-99	≥ 100
Knooppunt	31%	36%	14%	15%	2%	2%
Vervoer	27%	44%	13%	13%	2%	1%
• Zeevaart	24%	25%	30%	16%	3%	3%
• Binnenvaart	23%	67%	6%	4%	0%	0%
• Wegvervoer	34%	26%	15%	21%	3%	2%
• Spoorvervoer	33%	0%	33%	33%	0%	0%
• Pijpleiding	0%	17%	17%	67%	0%	0%
Dienstverlening t.b.v. het vervoer	40%	26%	15%	16%	2%	1%
Overslag/ Opslag	24%	27%	18%	22%	4%	5%
Vestigingsplaats	37%	28%	13%	17%	3%	3%
Industrie	28%	22%	13%	24%	5%	9%
• Voedingsmiddelenindustrie	25%	28%	8%	20%	9%	10%
• Aardolie-industrie	6%	22%	0%	28%	11%	33%
• Chemische industrie	7%	11%	6%	24%	17%	36%
• Basismetaal- en metaalproductenindustrie	23%	24%	15%	30%	3%	5%
• Transportmiddelenindustrie	47%	24%	10%	14%	2%	3%
• Elektriciteitsproductie	20%	16%	16%	24%	4%	20%
• Overig	26%	17%	15%	33%	4%	5%
Groothandel	39%	31%	13%	14%	2%	1%
Zakelijke dienstverlening en openbaar bestuur	48%	23%	9%	14%	3%	4%

Bron: Handelsregister VVK, bewerkt door BCI

Het aandeel grote vestigingen is in de industrie beduidend hoger dan in het vervoer, de dienstverlening en de groothandel:

- Binnen de vervoersector telt slechts 3% van de vestigingen minimaal 50 werkzame personen. 84% van de vestigingen telt minder dan tien werkzame personen met

een aanzienlijk verschil tussen de subsectoren: 96% voor de binnenvaart versus 33% voor de subsector pijpleiding.

- In de industrie is het aandeel vestigingen met minimaal 50 werkzame personen 14%. De chemische industrie en de aardolie industrie behoren tot de grootste sectoren met gemiddeld circa een derde deel van de vestigingen groter dan 100 werkzame personen. Verder is het hoge aandeel van 47% van eenmanszaken in de transportmiddelenindustrie opvallend. Dit wordt veroorzaakt door het hoge aandeel van de categorie 'nieuwbouw en reparatieactiviteiten voor de scheepvaart' (SBI-codes 3511 en 3512).
- In de zakelijke dienstverlening bedraagt het aandeel vestigingen met minimaal 50 werkzame personen 7%, voor de groothandel en dienstverlening ten behoeve van vervoer is dit slechts 3%. Deze sectoren worden gekenmerkt door veel kleine vestigingen waarbij het aandeel van eenmanszaken circa 40% bedraagt.

4.2.2 Zeehavengebieden nader bekeken

In bijlage 2 'Standdata per zeehavengebied', wordt nader ingegaan op de vestigingscijfers voor de afzonderlijke zeehavengebieden, met een verdeling naar subsector en WP-klasse. Behalve het absoluut aantal vestigingen in de WP-klasse voor een subsector, wordt ook het relatieve aandeel van de WP-klasse in de subsector (als percentage van het totaal aantal vestigingen) in tabelvorm weergegeven. Bovendien worden de vestigingen met minimaal 100 werkzame personen nader gespecificeerd.

Vanwege de omvang van de tabellen is besloten om deze in de bijlagen op te nemen. Op basis van de eerder gepresenteerde standdata en met een verwijzing naar genoemde bijlage 2 worden onderstaand voor de zeehavengebieden de belangrijkste waarnemingen opgesomd.

Noordelijke zeehavens

Aantal vestigingen

- Dit zeehavengebied telt 729 vestigingen van zeehavengerelateerde activiteiten waarvan 50% tot de knooppuntfunctie behoort en 50% tot de vestigingsplaatsfunctie.
- Binnen de knooppuntfunctie hebben de 288 vestigingen uit de sector vervoer een bovengemiddeld aandeel van 79%. De sector vervoer bestaat voor 53% uit vestigingen die actief zijn in de zeevaart (14% gemiddeld), hetgeen ruim één op de vijf vestigingen in het gebied betreft. Meer dan 90% van deze vestigingen telt minder dan tien werkzame personen.

- Wat betreft de vestigingsplaatsfunctie neemt de industrie relatief een belangrijke plaats in met een aandeel van 46% (gemiddeld 26%) terwijl de groothandel met 46% (gemiddeld 63%) ondervertegenwoordigd is. Binnen de industriesector zijn de voedingsmiddelenindustrie en de transportmiddelenindustrie sterk aanwezig.

Klassenindeling werkzame personen

- Op basis van de indeling naar WP-klasse blijkt de chemische industrie een belangrijke positie in te nemen. Van de 24 vestigingen in de industrie met minimaal 50 werkzame personen behoren er zeven tot deze sector.
- De Noordelijke zeehavens tellen tien vestigingen met minimaal 100 werkzame personen waarvan er negen tot de industrie behoren. Naast de chemie zijn de scheepsbouw en elektriciteitsproductie de belangrijkste sectoren in deze klasse. Van alle vestigingen is 37% uit Delfzijl afkomstig, terwijl van de grote vestigingen (klasse ≥ 100 werkzame personen) maar liefst 70% in deze gemeente gevestigd is.

Noordzeekanaalgebied

Aantal vestigingen

- Dit zeehavengebied telt 3.059 vestigingen van zeehavengerelateerde activiteiten waarvan 29% tot de knooppuntfunctie behoort en 71% tot de vestigingsplaatsfunctie.
- De sector vervoer omvat 59% van het aantal vestigingen binnen de knooppuntfunctie, die met name uit de binnenvaart (39%) en het wegvervoer (50%) bestaat.
- Van de vestigingen binnen de vestigingsplaatsfunctie behoort 66% (1.433 vestigingen) tot de groothandel, oftewel bijna de helft van het totaal aantal vestigingen.

Klassenindeling werkzame personen

- Hoewel de industrie slechts 22% van de vestigingsplaatsfunctie uitmaakt, telt deze sector 30 van de in totaal 64 vestigingen in de klasse ≥ 100 werkzame personen. De groothandel telt 13 vestigingen die tot de klasse ≥ 100 werkzame personen behoren, waarvan meer dan de helft actief is in de automotive sector.
- Amsterdam telt zowel circa 65% van het totaal aantal vestigingen als van de klasse ≥ 100 werkzame personen, oftewel 44 vestigingen. Hiervan is 20% actief in beveiliging en opsporing (onderdeel Zakelijke dienstverlening en openbaar bestuur).

Rijn- en Maasmond

Aantal vestigingen

- Het Rijn- en Maasmondgebied telt 5.926 vestigingen van zeehavengerelateerde activiteiten waarvan 47% tot de knooppuntfunctie behoort en 53% tot de vestigingsplaatsfunctie.
- Binnen de knooppuntfunctie is het relatief hoge aandeel van de sector dienstverlening van 41% (1.155) opvallend. Van alle zeehavengebieden heeft Rijn- en Maasmond met 50% het laagste aandeel vervoer binnen de knooppuntfunctie. De vervoersector bestaat voornamelijk uit binnenvaart (49%) en wegvervoer (42%), het aandeel zeevaart is slechts 8%.
- De industrie heeft met 799 vestigingen een aandeel van 26% in vestigingsplaatsfunctie. Binnen de industrie heeft de basismetaal- en metaalproductenindustrie een aandeel van 40% en de transportmiddelenindustrie 24%. De groothandel heeft een aandeel van 63% (1.970) binnen de vestigingsplaatsfunctie, oftewel een derde deel van het totaal aantal vestigingen in het zeehavengebied.

Klassenindeling werkzame personen

- Van de 174 vestigingen met minimaal ≥ 100 werkzame personen zijn 100 vestigingen in Rotterdam gevestigd (57%, vergelijkbaar met het aandeel in totaal aantal vestigingen).
- Op- en overslagactiviteiten, de chemische industrie, de basismetaal- en metaalproductenindustrie en de groothandel zijn sterk vertegenwoordigd in deze klasse met een aandeel variërend van 10% tot 15%.
- De zeehavenlocaties (die buiten de zeehavens liggen) tellen 10% van het totaal aantal vestigingen, maar vertegenwoordigen 22% van de vestigingen in de klasse met minimaal ≥ 100 werkzame personen, met zeer diverse activiteiten.

Scheldebekken

Aantal vestigingen

- Dit zeehavengebied telt 742 vestigingen van zeehavengerelateerde activiteiten waarvan 50% tot de knooppuntfunctie behoort en 50% tot de vestigingsplaatsfunctie.
- Het vervoer is met 74% sterk vertegenwoordigd binnen de knooppuntfunctie. Binnen het vervoer is 56% van de vestigingen uit de binnenvaart afkomstig. Ter indicatie: één op de vijf vestigingen in het zeehavengebied is actief in deze sector.

Klassenindeling werkzame personen

- Van de 22 vestigingen in de klasse met minimaal ≥ 100 werkzame personen zijn 17 vestigingen afkomstig uit de industrie. De chemische industrie, de

transportmiddelenindustrie en de elektriciteitsproductie zijn de belangrijkste sectoren in deze klasse.

- De vestigingsplaatsfunctie bestaat voor 62% uit vestigingen die actief zijn in de groothandel, maar geen enkele vestiging telt 50 of meer personen.
- Bijna 60% van zowel het totaal aantal vestigingen als de vestigingen met minimaal ≥ 100 werkzame personen is gelegen in Terneuzen.

4.2.3 Locatiecoëfficiënten

Door het aantal vestigingen binnen een (sub-)sector te relateren aan het totaal aantal vestigingen in een zeehavengebied, kan het relatieve aandeel van de (sub-)sector voor het gebied in kaart worden gebracht. De locatiecoëfficiënt biedt vervolgens de mogelijkheid om de havengebieden wat betreft de vertegenwoordiging van sectoren onderling met elkaar te vergelijken. Locatiecoëfficiënten geven namelijk inzicht in de mate van vertegenwoordiging van een bepaalde sector in een zeehavengebied ten opzichte van de vertegenwoordiging van deze sector in alle Nederlandse zeehavengebieden. Een waarde hoger dan 1 impliceert een oververtegenwoordiging van het aantal vestigingen in deze sector. Oftewel, er is sprake van een bovengemiddelde concentratie van vestigingen. De analyse naar locatiecoëfficiënten (LC) is een gedegen methodologie om de relatieve concentratie van sectoren in deelgebieden ten opzichte van referentiegebieden aan te tonen, en is als voorbeeld in deze studie opgenomen.

Voor een toelichting op deze methode wordt verwezen naar bijlage 2.5. In deze bijlage is tevens het totaaloverzicht van LC-waarden per sector voor de vier zeehavengebieden opgenomen. Uit dit totaaloverzicht blijkt dat de LC-waarden voor de diverse sectoren in de Noordelijke zeehavens en het Scheldebekken sterker verschillen dan de LC-waarden die gelden voor het grotere Rijn- en Maasmondgebied en Noordzeekanaalgebied. Dit blijkt tevens in de onderstaande tabel 4.6, waar de LC-waarden ≥ 1 per havengebied uiteen zijn gezet. Het grotere verschil in LC-waarden voor de kleinere zeehavengebieden kan grotendeels worden verklaard door de focus op een beperkter aantal sectoren die tot concentratie leidt.

Tabel 4.6: locatiecoëfficiënten per zeehavengebied met een waarde hoger dan '1' per 1 januari 2004

Subsector	LC waarde	Subsector	LC waarde
Noordelijke zeehavens		Rijn- en Maasmond	
• Zeevaart	6,48	• Dienstverlening t.b.v. het vervoer	1,41
• Voedingsmiddelenindustrie	4,11	• Aardolie-industrie	1,27
• Pijpleiding	2,39	• Pijpleiding	1,18
• Overige industrie	2,15	• Spoorvervoer	1,18
• Transportmiddelenindustrie	1,59	• Binnenvaart	1,08
• Chemische industrie	1,31	• Basismetaal- en metaalproductenindustrie	1,05
• Elektriciteitsproductie	1,15	• Wegvervoer	1,02
• Overslag/ Opslag	1	• Chemische industrie	1,01
Noordzeekanaalgebied		Scheldebekken	
• Groothandel	1,29	• Binnenvaart	1,93
• Zakelijke dienstverlening en openbaar bestuur	1,25	• Elektriciteitsproductie	1,69
• Transportmiddelenindustrie	1,24	• Wegvervoer	1,43
• Overslag/ Opslag	1,2	• Chemische industrie	1,17
• Overige industrie	1,14	• Overslag/ Opslag	1,16
• Spoorvervoer	1,14	• Basismetaal- en metaalproductenindustrie	1,08
• Voedingsmiddelenindustrie	1,08	• Overige industrie	1,02

Bron: Handelsregister VVK, bewerkt door BCI

Op basis van de bovenstaande tabel kan worden geconcludeerd dat van het totaal van 16 onderscheiden sectoren, het Rijn- en Maasmondgebied en de Noordelijke zeehavens ieder acht sectoren tellen met een LC waarde hoger dan '1', en het Noordzeekanaalgebied en het Scheldebekken zeven sectoren. Hoe hoger de LC-waarde des te sterker is de concentratie van de betreffende sector in het betreffende zeehavengebied ten opzichte van alle Nederlandse zeehavengebieden.

Voor de Noordelijke zeehavens kennen met de zeevaart, de voedingsmiddelenindustrie en de sector pijpleiding een aantal sterk vertegenwoordigde sectoren. In vergelijking met de andere havengebieden liggen deze LC-waarden beduidend hoger. Zoals reeds aangegeven kennen het Rijn- en Maasmondgebied en

het Noordzeekanaalgebied minder duidelijke concentraties van sectoren in vergelijking met de Noordelijke zeehavens en het Scheldebekken.

4.3 Analyse bedrijvendynamiek

4.3.1 Algemeen

Omvang mutaties

De ontwikkeling van het aantal bedrijfsvestigingen wordt verklaard door de bedrijvendynamiek. De bedrijvendynamiek bestaat uit de volgende verschillende mutatiecomponenten:

Natuurlijke aanwas:	oprichtingen en starters minus opheffingen
Migratiesaldo:	immigratie minus emigratie
Groeisaldo:	optelsom van natuurlijke aanwas en migratiesaldo

De bedrijvendynamiek heeft betrekking op 2004. Over deze korte, éénjarige periode kan vanzelfsprekend weinig worden geconcludeerd over de ontwikkelingen in bedrijfsvestigingen. Het doel van deze verkennende studie is echter vooral om de betekenis en de toepassingsmogelijkheden van de nieuwe indicator in kaart te brengen, waarvoor een analyse over 2004 wordt uitgevoerd.

Wat betreft migratie op het schaalniveau van zeehavengebieden, ligt de focus op migratie van, naar en tussen zeehavengebieden op basis van geaggregeerde databestanden. De verplaatsingen binnen zeehavengebieden zijn in deze analyse dan ook niet meegenomen. Paragraaf 4.4 gaat nader in op de emigratie en immigratie. Om inzicht te krijgen in de herkomst dan wel bestemming van een verplaatsing is data op individueel vestigingsniveau geanalyseerd die inzicht geeft in de gemeente van herkomst dan wel bestemming. Hierdoor worden ook verplaatsingen binnen zeehavengebieden zichtbaar. Verplaatsingen binnen gemeenten zijn in de analyse niet meegenomen.

In de onderstaande tabel is het totaal aantal mutaties in vestigingen, per mutatiecomponent uiteengezet voor de verschillende havengebieden.

Tabel 4.7: Omvang mutaties Nederlandse zeehavengebieden over 2004

Mutatiecomponenten	Noordelijke zeehavens	Noordzee-kanaal gebied	Rijn- en Maasmond	Schelde-bekken	Totaal
Starters	23	189	209	27	448
Overige oprichtingen	24	124	183	20	351
Opheffingen	26	180	321	28	555
Natuurlijke aanwas	21	133	71	19	244
Immigratie	6	66	130	19	221
Emigratie	13	73	182	12	280
Migratiesaldo	-7	-7	-52	7	-59
Groeisaldo	14	126	19	26	185

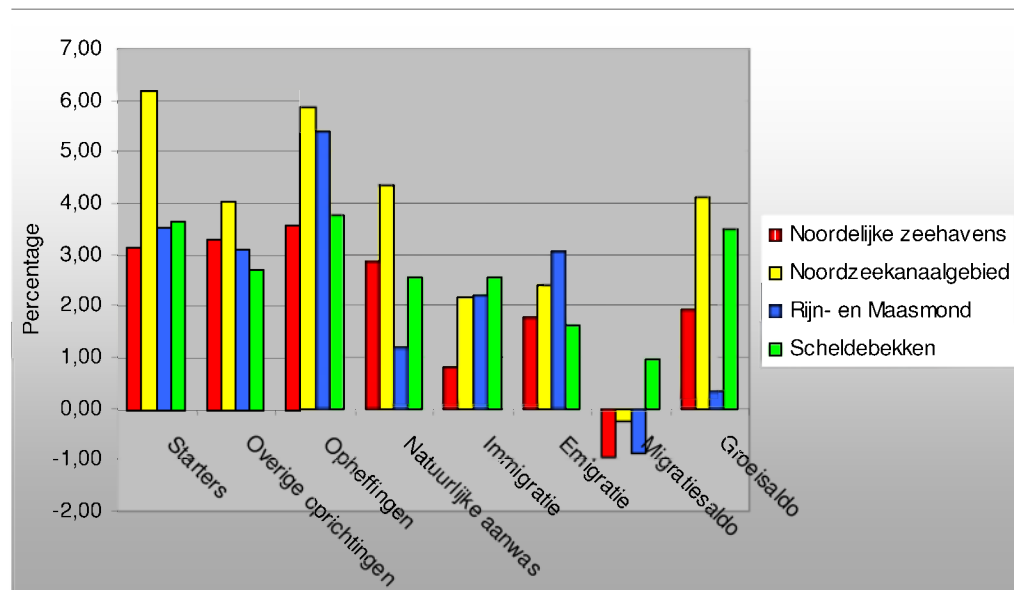
Bron: Handelsregister VVK, bewerkt door BCI

Het totaal aantal mutaties over 2004 omvat 1.855 vestigingen. Ter vergelijking, op 1 januari 2004 bedroeg het totaal aantal vestigingen in de zeehavengebieden 10.456 vestigingen. De mutaties kennen overigens wel enkele dubbeltellingen wanneer sprake is van verplaatsingen tussen zeehavengebieden. Wanneer een vestiging bijvoorbeeld emigreert vanuit de Noordelijke zeehavens naar het Noordzeekanaalgebied, wordt deze voor het Noordzeekanaalgebied tevens onder immigratie meegeteld. Het aantal dubbeltellingen van 22 vestigingen is echter zeer beperkt (zie tabel 4.12 verderop).

Belang mutatiecomponenten

Voor een zuiverder vergelijking van de omvang van de verschillende mutatiecomponenten tussen zeehavengebieden, is de omvang van de componenten gerelateerd aan het totaal aantal vestigingen in de zeehavengebieden. Wanneer er sprake is van een zeehavengebied met een groot aantal vestigingen is de kans op opheffingen en migratie van bedrijven immers groter dan bij kleine zeehavengebieden. Dit laat het volgende beeld zien.

Figuur 4.2: Mutatiecomponenten Nederlands zeehavengebieden als % van totaal aantal vestigingen over 2004

Bron: Handelsregister VVK, bewerkt door BCI

Uit bovenstaande tabel en figuur kunnen onder meer de volgende conclusies worden getrokken:

- In alle zeehavengebieden is het aantal oprichtingen (starters en overige oprichtingen) hoger dan het aantal opheffingen. Alle zeehavengebieden laten dus een positieve natuurlijke aanwas zien. Dit is overigens een gangbaar patroon bij bedrijvendynamiek.
- Het aantal starters in het Noordzeekanaalgebied is zowel absoluut als relatief opvallend hoog; het aantal starters betreft ruim 6% van het totaal aantal vestigingen in het gebied.
- Voor beide grote zeehavengebieden Noordzeekanaalgebied en Rijn- en Maasmond is het aantal opheffingen zowel absoluut als relatief hoog (> 5%).
- Met uitzondering van het Scheldebekken is het migratiesaldo van de zeehavengebieden negatief.
- Het groeisaldo is voor het Noordzeekanaalgebied bovengemiddeld hoog. Rijn- en Maasmond laat een groeisaldo zien dat in absolute zin vergelijkbaar is met de Noordelijke zeehavens en het Scheldebekken. Gezien de totale omvang van het aantal vestigingen is het relatieve groeisaldo echter laag.

Verdeling mutatiecomponenten naar Werkzame Personen klasse

Bij de mutatiecomponenten is geen rekening gehouden met de WP-klasse waartoe ze behoren. Deze indeling biedt immers geen inzicht in het absolute aantal werkzame personen dat met de mutaties gemoeid is op basis waarvan de uiteindelijke totale toe- of afname in werkgelegenheid kan worden berekend. Bovendien kent deze indeling geen gelijke verdeling, terwijl de klasse ≥ 100 WP een zeer ruime klasse betreft, waardoor geen betrouwbare inschatting kan worden gemaakt.

Op basis van een positief groeisaldo kan dan ook niet automatisch worden afgeleid dat dit heeft geresulteerd in meer werkgelegenheid (of bijvoorbeeld toegevoegde waarde). Zo omvat de mutatiecomponent starters relatief meer kleine vestigingen dan de andere mutatiecomponenten zoals onderstaande tabel laat zien. De opheffing van enkele grote vestigingen kan dus het positieve werkgelegenheidseffect van een groot aantal starters geheel teniet doen.

Tabel 4.8: Relatieve verdeling mutaties over Werkzame Personen klasse over 2004

Mutatiecomponenten	Indeling naar WP-klasse (werkzame personen)						Totaal
	1	2-4	5-9	10-49	50-99	≥ 100	
Starters	382	63	1	2	0	0	448
%	85%	14%	0%	0%	0%	0%	100%
Overige oprichtingen	182	110	36	23	0	0	351
%	52%	31%	10%	7%	0%	0%	100%
Opheffingen	325	143	41	36	4	6	555
%	59%	26%	7%	6%	1%	1%	100%
Immigratie	107	57	21	26	10	0	221
%	48%	26%	10%	12%	5%	0%	100%
Emigratie	106	112	26	31	3	2	280
%	38%	40%	9%	11%	1%	1%	100%

Bron: Handelsregister VVK, bewerkt door BCI

Mutaties van vestigingen met minimaal 50 werkzame personen doen zich in 2004 alleen voor bij de mutatiecomponenten opheffingen, emigratie en immigratie. In onderstaande tabel worden de mutaties wat betreft opheffingen naar specifieke SBI-code weergegeven. In paragraaf 4.4 wordt nader ingegaan op emigratie en immigratie, alsmede de herkomst- en bestemming van deze mutaties.

Tabel 4.9: Opheffingen van vestigingen ≥ 50 werkzame personen over 2004

Zeehavengebieden	50-99 WP
Noordzeekanaalgebied Rijn- en Maasmond	15842 Vervaardiging van chocolade- en suikerwerk 3511 Nieuwbouw, reparatie schepen, baggermaterieel, booreilanden, e.d. 501 Handel in en reparatie van auto's 746 Beveiliging en opsporing
	≥ 100 WP
Noordzeekanaalgebied Rijn- en Maasmond	15842 Vervaardiging van chocolade- en suikerwerk 2811 Vervaardiging van metalen constructiewerken (2) 3511 Nieuwbouw, reparatie schepen, baggermaterieel, booreilanden etc. (3)

Bron: Handelsregister VVK, bewerkt door BCI

4.3.2 Zeehavengebieden nader bekeken

In bijlage 3 'Bedrijvendynamiek per zeehavengebied', wordt nader ingegaan op de bedrijvendynamiek in de afzonderlijke zeehavengebieden. Hierbij wordt voor iedere mutatiecomponent het aantal mutaties per sector gepresenteerd. Vanwege de omvang van de tabellen is wederom besloten om deze in de bijlagen op te nemen. Onderstaande tabel 4.10 geeft echter een samenvattend overzicht door voor ieder zeehavengebied de mutatie in natuurlijke aanwas, het migratiesaldo en het groeisaldo weer te geven. In tabel 4.11 zijn de mutaties gerelateerd aan het totaal aantal vestigingen in het zeehavengebied om een zuiverder vergelijk tussen de zeehavengebieden mogelijk te maken. Bovendien laat deze tabel zien in welke mate een sector positief dan wel negatief bijdraagt aan de ontwikkeling van de mutatiecomponent.

Tabel 4.10: Mutatie in natuurlijke aanwas, migratiesaldo en groeisaldo per zeehavengebied in 2004

Hoofdsector en subsector	Natuurlijke aanwas				Migratie saldo				Groeisaldo			
	Noordelijke zeehavens	Noordzee kanaal gebied	Rijn- en Maasmond	Scheldebekken	Noordelijke zeehavens	Noordzee kanaal gebied	Rijn- en Maasmond	Schelde bekken	Noordelijke zeehavens	Noordzee Kanaal gebied	Rijn- en Maasmond	Schelde bekken
Knooppunt	10	50	35	3	-7	8	-47	4	3	58	-12	7
Vervoer	8	8	12	0	-7	0	-40	3	1	8	-28	3
▪ Zeevaart	4	1	3	0	-4	2	-3	2	0	3	0	2
▪ Binnenvaart	4	4	-5	-2	-2	-1	-38	1	2	3	-43	-1
▪ Wegvervoer	0	4	14	2	-1	-1	1	0	-1	3	15	2
▪ Spoorvervoer	0	-1	0	0	0	0	0	0	0	-1	0	0
▪ Pijpleiding	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Dienstverlening t.b.v. het vervoer	2	45	17	3	1	4	-5	1	3	49	12	4
Overslag/ Opslag	0	-3	6	0	-1	4	-2	0	-1	1	4	0
Vestigingsplaats	11	83	36	16	0	-15	-5	3	11	68	31	19
Industrie	-1	15	-16	5	-2	2	10	1	-3	17	-6	6
▪ Voedingsmiddelenindustrie	-2	-1	-2	0	0	0	-1	0	-2	-1	-3	0
▪ Aardolie-industrie	0	0	-1	0	0	0	0	0	0	0	-1	0
▪ Chemische industrie	0	-1	1	0	0	1	-1	0	0	0	0	0
▪ Basismetaal- en metaalproductenindustrie	-1	7	-9	2	-1	1	5	0	-2	8	-4	2
▪ Transportmiddelenindustrie	0	7	-10	1	0	0	2	0	0	7	-8	1
▪ Elektriciteitsproductie	0	0	6	0	0	0	4	0	0	0	10	0
▪ Overig	2	3	-1	2	-1	0	1	1	1	3	0	3
Groothandel	9	41	37	9	3	-10	-9	0	12	31	28	9
Zakelijke dienstverlening en openbaar bestuur	3	27	15	2	-1	-7	-6	2	2	20	9	4
Totaal	21	133	71	19	-7	-7	-52	7	14	126	19	26

Tabel 4.11: Relatieve mutatie in natuurlijke aanwas, migratiesaldo en groeisaldo per zeehavengebied in 2004

Hoofdsector en subsector	Natuurlijke aanwas				Migratie saldo				Groeisaldo			
	Noordelijke zeehavens	Noordzee kanaal gebied	Rijn- en Maasmond	Scheldebekken	Noordelijke zeehavens	Noordzee kanaal gebied	Rijn- en Maasmond	Schelde bekken	Noordelijke zeehavens	Noordzee Kanaal gebied	Rijn- en Maasmond	Schelde bekken
Knooppunt	1,37	1,63	0,59	0,40	-0,96	0,26	-0,79	0,54	0,41	1,90	-0,20	0,94
Vervoer	1,10	0,26	0,20	0,00	-0,96	0,00	-0,67	0,40	0,14	0,26	-0,47	0,40
▪ Zeevaart	0,55	0,03	0,05	0,00	-0,55	0,07	-0,05	0,27	0,00	0,10	0,00	0,27
▪ Binnenvaart	0,55	0,13	-0,08	-0,27	-0,27	-0,07	-0,64	0,13	0,27	0,07	-0,73	-0,13
▪ Wegvervoer	0,00	0,13	0,24	0,27	-0,14	-0,03	0,02	0,00	-0,14	0,10	0,25	0,27
▪ Spoorvervoer	0,00	-0,03	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-0,03	0,00	0,00
▪ Pijpleiding	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Dienstverlening t.b.v. het vervoer	0,27	1,47	0,29	0,40	0,14	0,13	-0,08	0,13	0,41	1,60	0,20	0,54
Overslag/ Opslag	0,00	-0,10	0,10	0,00	-0,14	0,13	-0,03	0,00	-0,14	0,03	0,07	0,00
Vestigingsplaats	1,51	2,71	0,61	2,16	0,00	-0,49	-0,08	0,40	1,51	2,22	0,52	2,56
Industrie	-0,14	0,49	-0,27	0,67	-0,27	0,07	0,17	0,13	-0,41	0,56	-0,10	0,81
▪ Voedingsmiddelenindustrie	-0,27	-0,03	-0,03	0,00	0,00	0,00	-0,02	0,00	-0,27	-0,03	-0,05	0,00
▪ Aardolie-industrie	0,00	0,00	-0,02	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-0,02	0,00
▪ Chemische industrie	0,00	-0,03	0,02	0,00	0,00	0,03	-0,02	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
▪ Basismetaal- en metaalproductenindustrie	-0,14	0,23	-0,15	0,27	-0,14	0,03	0,08	0,00	-0,27	0,26	-0,07	0,27
▪ Transportmiddelenindustrie	0,00	0,23	-0,17	0,13	0,00	0,00	0,03	0,00	0,00	0,23	-0,13	0,13
▪ Elektriciteitsproductie	0,00	0,00	0,10	0,00	0,00	0,00	0,07	0,00	0,00	0,00	0,17	0,00
▪ Overig	0,27	0,10	-0,02	0,27	-0,14	0,00	0,02	0,13	0,14	0,10	0,00	0,40
Groothandel	1,23	1,34	0,62	1,21	0,41	-0,33	-0,15	0,00	1,65	1,01	0,47	1,21
Zakelijke dienstverlening en openbaar bestuur	0,41	0,88	0,25	0,27	-0,14	-0,23	-0,10	0,27	0,27	0,65	0,15	0,54
Totaal	2,88	4,35	1,20	2,56	-0,96	-0,23	-0,88	0,94	1,92	4,12	0,32	3,50

Op basis van bovenstaande tabellen en de tabellen uit bijlage 3 (waar voor een helder inzicht nadrukkelijk naar wordt verwezen), worden onderstaand voor de vier zeehavengebieden de belangrijkste waarnemingen vermeld. Zoals reeds aangegeven hebben deze waarnemingen betrekking op één jaar op basis waarvan niet kan worden geconcludeerd of er sprake is van een ontwikkeling.

Noordelijke zeehavens

- De natuurlijke aanwas in de Noordelijke zeehavens van 21 vestigingen wordt voornamelijk veroorzaakt door de vervoersector met vier vestigingen in zowel de zeevaart als de binnenvaart en negen vestigingen in de groothandel. Het betreft hier relatief kleine vestigingen.
- Het grootste relatieve vertrekoverschot wordt genoteerd in dit zeehavengebied waarbij 13 vestigingen emigreren waarvan acht in de vervoersector.
- Het uiteindelijke groeisaldo van 14 vestigingen komt met 12 vestigingen grotendeels op het conto van de groothandel.

Noordzeekanaalgebied

- In het Noordzeekanaalgebied wordt de natuurlijke aanwas van 133 vestigingen hoofdzakelijk verklaard door mutaties in de dienstverlening ten behoeve van vervoer (45 vestigingen), de groothandel (41 vestigingen) en de zakelijke dienstverlening en openbaar bestuur (27 vestigingen).
- Het hoge aantal emigraties in de vestigingsplaatssectoren, te weten 56 van in totaal 73 emigraties, draagt in sterke mate bij aan het negatieve migratiesaldo van zeven vestigingen.
- Gegeven de omvangrijke natuurlijke aanwas speelt het migratiesaldo echter nauwelijks een rol.

Rijn- en Maasmond

- De natuurlijke aanwas in het zeehavengebied Rijn- en Maasmond is gelijk verspreid over de knooppuntsectoren en de vestigingsplaatssectoren, hoewel de onderliggende mutaties voor laatstgenoemde bijna tweemaal zo omvangrijk zijn.
- De industrie kent een negatieve aanwas van 16 vestigingen, terwijl sprake is van een positief migratiesaldo van 10 vestigingen.
- In het negatieve migratiesaldo van 52 vestigingen is het hoge aandeel van de binnenvaart van 38 vestigingen opmerkelijk.

Scheldebekken

- Voor het Scheldebekken is de natuurlijke aanwas voor de vestigingsplaatssectoren (16 vestigingen) beduidend hoger dan voor de knooppuntsectoren (drie vestigingen).
- Het Scheldebekken kent van de zeehavengebieden als enige een positief migratiesaldo. De onderliggende mutaties kennen een gelijkmatige verdeling over de sectoren.
- Onafhankelijk van het totaal aantal vestigingen heeft de groothandel een belangrijk aandeel in de mutaties.

De natuurlijke aanwas in het Noordzeekanaalgebied en het migratiesaldo in het Scheldebekken zorgen voor het hoge relatieve groeisaldo in deze zeehavengebieden met een respectievelijke toename van 4,12% en 3,50%. Het Rijn- en Maasmond zeehavengebied kent een beperkt groeisaldo in aantal vestigingen van 0,32%. Ondanks een fors relatief vertrekoverschot in de Noordelijke zeehavens is sprake van een positief groeisaldo van 1,92% als gevolg van de natuurlijke aanwas in het gebied.

4.4 Analyse bedrijfsverplaatsingen

Het migratiesaldo binnen de bedrijvendynamiek kan door inzicht in de verplaatsingen op vestigingsniveau nader worden gespecificeerd. Aan de hand van data op gemeentenniveau wordt inzicht gegeven in de herkomst dan wel bestemming van de emigratie en immigratie. Hierbij wordt onderscheid gemaakt naar:

- Bestemming binnen het zeehavengebied
- Herkomst/bestemming vanuit/naar een ander zeehavengebied
- Herkomst/bestemming vanuit/naar overig Nederland

Onderstaande tabel 4.12 toont de migratie binnen Nederland voor de vier zeehavengebieden over 2004. Hieruit blijkt dat mutaties tussen zeehavengebieden nauwelijks voorkomen en dat emigratie en immigratie vooral vanuit respectievelijk naar overig Nederland plaatsvindt. Daarnaast is sprake van een behoorlijke mutatie binnen de zeehavengebieden Noordzeekanaalgebied en Rijn- en Maasmond. Gezien het vergelijkbaar aantal vestigingen van de Noordelijke zeehavens en het Scheldebekken is de migratie vanuit/naar de Noordelijke zeehavens beperkt.

Tabel 4.12: Mutaties in emigratie en immigratie over 2004

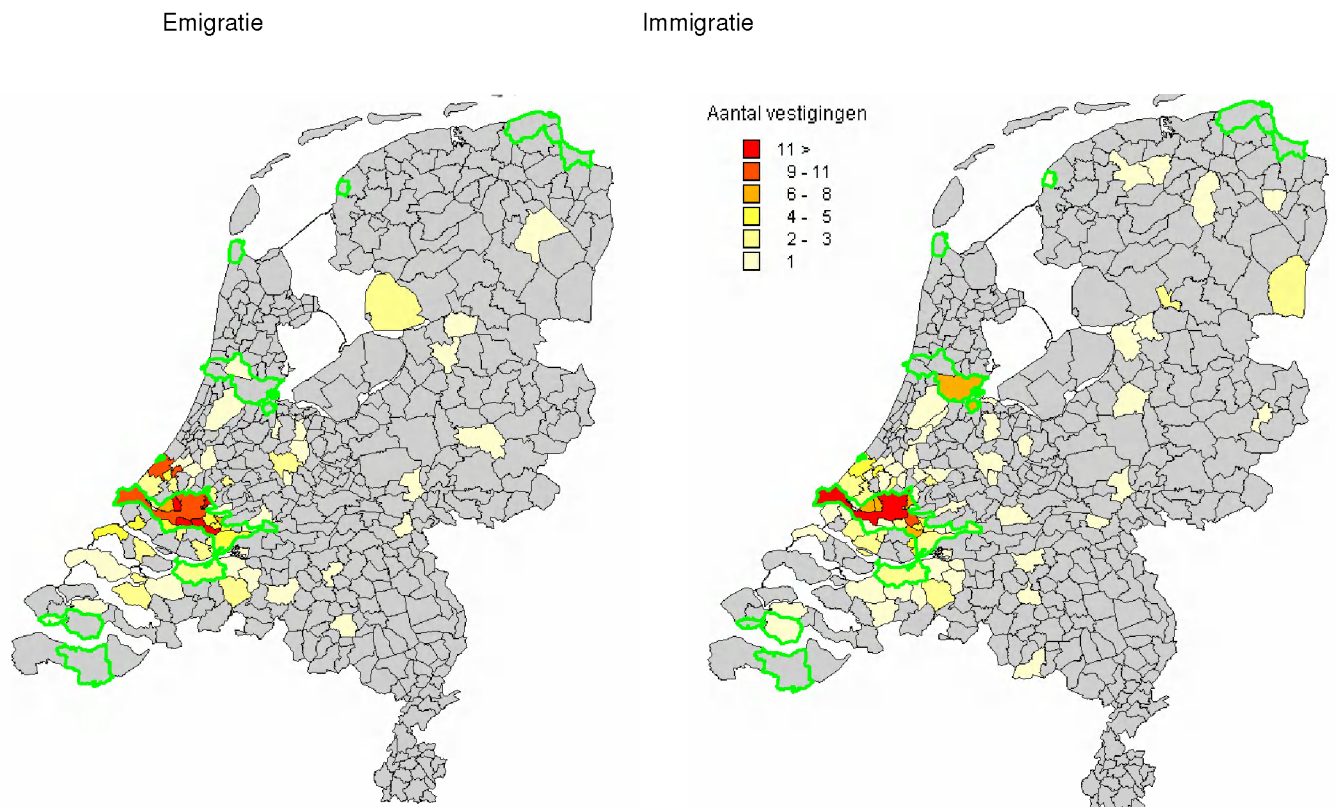
Hoofdsector en subsector	Noordelijke zeehavens	Noordzee-kanaalgebied	Rijn- en Maasmond	Schelde-bekken	Totaal
Emigratie	12	69	167	11	259
• naar ander zeehavengebied	1	7	2	1	11
• naar overig Nederland	11	62	165	10	248
Immigratie	6	56	118	18	198
• vanuit ander zeehavengebied	1	1	8	1	11
• vanuit overig Nederland	5	55	110	17	187
Migratiesaldo	-6	-13	-49	7	-61
Migratie binnen het zeehavengebied	0	21	56	5	82

Bron: Handelsregister VVK, bewerkt door BCI

In bijlage 4 'Bedrijfsverplaatsingen per zeehavengebied' is per zeehavengebied de migratie in kaart gebracht met onderscheid naar emigratie en immigratie van gemeente

naar gemeente. Hierin zijn tevens de verplaatsingen binnen een zeehavengebied opgenomen, terwijl verplaatsingen binnen een gemeente buiten beschouwing zijn gelaten. Onderstaande figuur toont ter illustratie de migratie voor het zeehavengebied Rijn- en Maasmond.

Figuur 4.3: Migratie vanuit/naar het Rijn- en Maasmondgebied over 2004

Samengevat kunnen op basis van bijlage 4 de volgende waarnemingen voor de vier zeehavengebieden worden vastgesteld:

- De herkomst- en bestemmingsgebieden van de beperkte migratie vanuit/naar de **Noordelijke zeehavens** zijn verspreid over Nederland met een concentratie in Noord-Nederland.
- De verplaatsingen vanuit het **Noordzeekanaalgebied** kennen veelal een bestemming in of nabij het zeehavengebied zelf waarbij emigratie naar Almere (6) vaak voorkomt, daarnaast is Rotterdam met vijf vestigingen vertegenwoordigd. Daarnaast is sprake van sterke migratie binnen de regio met Amsterdam (13), en Zaanstad (4) als meest voorkomende gemeenten, terwijl bij immigratie de gemeente Haarlem (5) het meeste voorkomt.
- Ook voor het **Rijn- en Maasmondgebied** is bij de migratie sprake van een concentratie in of nabij het zeehavengebied met een uitloop naar West-Brabant. Bij de vertrekkende vestigingen is het hoog aantal verplaatsingen naar

Albrandswaard (13), Barendrecht (19) en Capelle aan den IJssel (27) opvallend. Dit betreft voor het merendeel migraties binnen het zeehavengebied en enkele emigraties (alleen enkele postcodegebieden binnen deze gemeenten behoren tot het zeehavengebied)

- De herkomst- en bestemmingsgebieden van de migratie vanuit/naar het **Scheldebekken** zijn gelegen in of nabij het zeehavengebied dan wel in de Rijn-Maasmondregio.

Het merendeel van de verplaatsingen betreft vestigingen met een geringe omvang in werkzame personen. Vanzelfsprekend is het van belang om zicht te hebben op de grotere vestigingen die emigreren dan wel immigreren, aangezien deze een grotere impact hebben op de economische betekenis van het zeehavengebied. Daarom worden in onderstaande tabel 4.13 tenslotte de herkomst respectievelijk bestemming weergegeven van de gemigreerde vestigingen met minimaal 50 werkzame personen.

Tabel 4.13: Herkomst- en bestemming migratie vestigingen ≥ 50 werkzame personen over 2004

Zeehavengebieden	Mutaties 50-99 WP			
	Immigratie	Herkomst en Bestemming	Emigratie	Herkomst en Bestemming
Noordelijke zeehavens	51522 Groothandel in ferrometalen en -halfabrikaten	Van Boxtel (NB) naar Den Helder (NH)	112 Dienstverlening ten behoeve van de aardolie- en aardgaswinning 61101 Vracht- en tankvaart (zeevaart)	Van Den Helder (NH) naar Breda (NB) Van Den Helder (NH) naar Sluis (ZL)
Noordzeekanaal-gebied	26611 Vervaardiging van beton voor de bouw en van kalkzandsteen 2811 Vervaardiging van metalen constructiewerken 51218 Groothandel in overige akkerbouwproducten 4000 Productie van elektriciteit, aardgas, stoom en warm water	Van Uithoorn (NH) naar Amsterdam (NH) Van Zeist (Utr.) naar Zaanstad (NH) Van Haarlem (NH) naar Amsterdam (NH) Van Arnhem (Gld.) naar Amsterdam (NH)	746 Beveiliging en opsporing	Van Amsterdam (NH) naar Weesp (NH)
Rijn- en Maasmond	60242 wegvervoer (2) 4000 Productie van elektriciteit, aardgas, stoom en warm water 63401 Expediteurs, cargadoors, bevrachters en andere tussenpersonen in het goederenvervoer <i>74702 Reiniging van transportmiddelen</i>	Van Zwijndrecht (ZH) naar Rotterdam (ZH) Van Breda (NB) naar 's-Gravenhage (ZH) Van Leidschendam (ZH) naar Rotterdam (ZH) Van Ridderkerk (ZH) naar Capelle aan de IJssel (ZH) <i>Van Schiedam (ZH) naar Vlaardingen (ZH)</i>	<i>74702 Reiniging van transportmiddelen</i>	<i>Van Schiedam (ZH) naar Vlaardingen (ZH)</i>
			Mutaties ≥ 100 WP	
Rijn- en Maasmond	<i>51512 Groothandel in vloeibare en gasvormige brandstoffen</i>	<i>Van Rotterdam (ZH) naar Capelle aan de IJssel (ZH)</i>	63111 Laad-, los- en overslagactiviteiten ten behoeve van zeeschepen 51551 Groothandel in chemische grondstoffen en chemicaliën industrieel <i>51512 Groothandel in vloeibare en gasvormige brandstoffen</i>	Van Rotterdam (ZH) naar Albrandswaard (ZH) Van Rotterdam (ZH) naar Barendrecht (ZH) <i>Van Rotterdam (ZH) naar Capelle aan de IJssel (ZH)</i>

Bron: Handelsregister VVK, bewerkt door BCI, opmerking: mutaties in *italic* zijn dubbelstellingen

In het **Scheldbekken** hebben in 2004 geen verplaatsingen plaatsgevonden van grote vestigingen. Dit is wel het geval in de **Noordelijke zeehavens** waar twee vestigingen uit de klasse van 50-99 werkzame personen vanuit Den Helder zijn verhuisd naar respectievelijk Breda en Sluis. In het **Noordzeekanaalgebied** zijn in 2004 een viertal vestigingen uit de klasse van 50-99 werkzame personen, vanuit niet-zeehavengerelateerde locaties (Uithoorn, Haarlem, Zeist en Arnhem) geïmmigreerd. Verder toont deze tabel dat alleen in het **Rijn- en Maasmondgebied** in 2004 sprake was van mutaties van vestigingen met minimaal 100 werkzame personen. Deze mutaties betreffen alle verplaatsingen binnen of nabij het zeehavengebied.

5 Conclusies en aanbevelingen

5.1 Conclusies nut indicator

Op basis van de bevindingen uit de hoofdstukken 3 en 4 kunnen conclusies worden getrokken over de betekenis van de indicator. Deze paragraaf gaat daarom in op de vraag wat de indicator bedrijfsvestigingen meer kan zeggen over de economische betekenis van de Nederlandse zeehavens dan de andere indicatoren toegevoegde waarde, werkgelegenheid en investeringen nu reeds doen. Daarnaast wordt ingegaan op de bruikbaarheid van het Handelsregister als bron voor deze indicator. Paragraaf 5.2 behandelt vervolgens de mogelijkheden om de toegevoegde waarde van de indicator te vergroten.

Betekenis indicator

Hoofdstuk 4 toont de informatie die op basis van analyse van de indicator bedrijfsvestigingen en de bedrijvendynamiek verkregen kan worden. De analyse verschaft onder meer inzicht in:

Standdata

- Omvang vestigingen per zeehavengebied, onderverdeeld naar sectoren
 - Aantal vestigingen die gezamenlijk de werkgelegenheid en de toegevoegde waarde in het zeehavengebied genereren
 - Aandeel van een zeehavengebied in specifieke sectoren
 - Samenstelling van sectoren naar subsectoren
 - Etc.
- Verdeling van de vestigingen naar Werkzame Personen klasse
 - Verhouding van kleine en grote vestigingen per zeehavengebied
 - Verhouding van kleine en grote vestigingen per sector
 - Verschillen in verdeling naar Werkzame Personen klasse tussen zeehavengebieden en sectoren
 - Etc.
- Locatiecoëfficiënten per zeehavengebied
 - Relatieve concentratie van sectoren
 - Onderling vergelijk van zeehavengebieden op basis van sectorconcentratie

Dynamiek

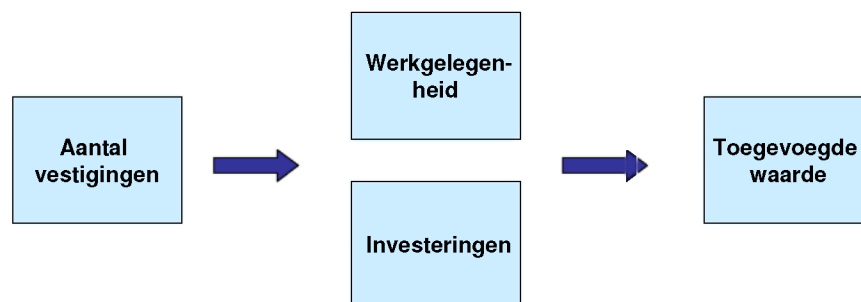
- Omvang mutaties per zeehavengebied, onderverdeeld naar mutatiecomponenten per sector
 - Sterkte en opbouw van de dynamiek in zeehavengebieden, zowel absoluut als relatief om vergelijk tussen zeehavengebieden mogelijk te maken
 - Omvang van de natuurlijke aanwas en het migratiesaldo die samen het groeisaldo vormen, en een indicatie zijn voor de aantrekkelijkheid en de vestigingsmogelijkheden van een zeehavengebied, die weer bepalend zijn voor het vestigingsklimaat

- Aandeel van de sectoren in de dynamiek
- Etc.
- Verdeling mutatiecomponenten naar Werkzame Personen klasse
 - Verschillen in verdeling naar Werkzame Personen klasse tussen mutatiecomponenten; starters telt veel groter aandeel kleinere vestigingen dan de overige componenten
- Bedrijfsverplaatsingen per zeehavengebied
 - Herkomst- en bestemming van emigratie en immigratie: binnen of nabij zeehavengebied, ander zeehavengebied, overig Nederland (achterland)
 - Aandeel van sectoren in de migratie

Op basis van deze informatie die met de indicator gegenereerd kan worden kan het volgende worden geconcludeerd.

De indicator bedrijfsvestigingen en de bedrijvendynamiek voegen een nieuwe, vierde dimensie toe wat betreft het meten van de economische betekenis (naast werkgelegenheid, toegevoegde waarde en private investeringen) en dragen zeker bij aan het inzicht in de economische betekenis van een zeehavengebied en de achterliggende verklarende factoren

Zonder vestigingen bestaat er immers geen werkgelegenheid, worden er geen private investeringen gedaan en kan er geen toegevoegde waarde worden gegenereerd.

Bruikbaarheid bron

Het Handelsregister is goed bruikbaar als bron voor de bedrijfsvestigingen en de bedrijvendynamiek, ondanks de bekende beperkingen ten aanzien van het inzicht in type vestiging, het onderscheid naar nationale versus internationale vestigingen en bedrijfsverplaatsingen etc. (zie paragraaf 3.3). Het Handelsregister houdt de standdata en de mutaties al sinds 1994 bij en zal dit ook in de toekomst blijven doen. Gezien de inschrijvingsplicht kan worden aangenomen dat het register representatieve data bevat wat betreft de bedrijfsvestigingen met een nagenoeg volledige dekking.

Een belangrijke tekortkoming is echter dat het Handelsregister geen representatieve data over het absoluut aantal werkzame personen per vestiging bevat. Bovendien is de indeling naar Werkzame Personen klasse niet gelijk verdeeld, terwijl de klasse ≥ 100

WP een zeer ruime klasse betreft. Hierdoor bestaat er geen inzicht in de werkgelegenheidscijfers en de ontwikkelingen hierin, gerelateerd aan de bedrijvendynamiek, nog kan hier een betrouwbare inschatting van worden gemaakt. Het aantal vestigingen zegt dus nog niets over het economisch belang, wat betreft werkgelegenheid en toegevoegde waarde, terwijl de dynamiek niets zegt over de economische ontwikkeling.

Een directe koppeling met LISA voor de werkgelegenheidscijfers van de vestigingen (standdata) is statistisch niet verantwoord. De oorsprong van de data van beide registers is gebaseerd op verschillende bronnen en methodieken die tot een verschillende afbakening van de vestigingen leidt. Dit heeft weer een afwijking in omvang van de standdata tussen beide registers tot gevolg, die bovendien een afwijkende peildatum hanteren.

Een alternatief zou kunnen zijn om de statusdata van beide registers aan elkaar te relateren op basis van de meest verfijnde afbakening SBI-code versus postcode. Hierbij kan bijvoorbeeld onderscheid worden gemaakt naar vestigingen met minder dan wel meer dan 100 werkzame personen. Hoewel de problematiek van de verschillende afbakening blijft bestaan, toont deze analyse globaal welke bijdrage de grote respectievelijk kleine vestigingen leveren aan de werkgelegenheid per zeehaven(-gebied) en per sector.

Wat betreft de bedrijvendynamiek is echter geen één-op-één koppeling mogelijk tussen de ontwikkeling van de bedrijvendynamiek in relatie tot de ontwikkeling van de werkgelegenheid; een positief groeisaldo leidt niet automatisch tot meer werkgelegenheid. Bij de dynamiekcijfers van het Handelsregister is de omvang van de vestiging naar werkzame personen immers niet bekend terwijl sectorontwikkelingen zoals productiviteitsstijgingen medebepalend zijn.

Voor de directe koppeling met toegevoegde waarde geldt dezelfde problematiek als voor werkgelegenheid aangezien deze mede wordt berekend op basis van de werkgelegenheidscijfers. De private investeringen zijn enkel op het hoge abstractieniveau van industrie, groothandel, transport en distributie vs zakelijke dienstverlening bekend. Een koppeling met het aantal vestigingen over 2004, zonder inzicht in de omvang van de vestigingen, voegt naar onze mening niets toe.

Het aantal bedrijfsvestigingen kan dus worden gekoppeld aan de omvang van de andere indicatoren zodat op hoofdlijnen conclusies kunnen worden getrokken: de toegevoegde waarde in zeehavengebied A voor de sector X wordt gerealiseerd door Y vestigingen. Deze vestigingen zorgen gezamenlijk voor Z werkgelegenheid.

5.2 Suggesties voor de toekomst

De indicator bedrijfsvestigingen en de bedrijvendynamiek dragen aantoonbaar bij aan het inzicht in de economische betekenis van zeehavengebieden. Er zijn echter mogelijkheden om dit inzicht, en hiermee de toegevoegde waarde van de indicator, te vergroten. Hiervoor worden de volgende suggesties voorgesteld.

- **Opbouwen van tijdreeks**

Vanzelfsprekend is een periode van één jaar te kort om de bedrijvendynamiek voor de zeehavengebieden in kaart te brengen. Slechts door het opbouwen van een tijdreeks kunnen ontwikkelingen in zeehavengebieden en sectoren worden vastgesteld. Daarom wordt voorgesteld om de bedrijvendynamiek over een vijfjarige periode, bijvoorbeeld van 2000 tot 2005, te analyseren. Hoewel een jaarlijkse analyse van deze indicator weinig zinvol is, zal wel op basis van de jaarlijkse standdata en mutaties de natuurlijke aanwas, het migratiesaldo en het groeisaldo in kaart gebracht moeten worden. Deze kunnen jaarlijks immers sterk verschillen. Voor opmerkelijke ontwikkelingen is het bovendien van belang om het tijdsmoment binnen deze vijfjaarlijkse periode te kennen, zodat een verband kan worden gelegd met ontwikkelingen die zich op dat moment voor doen. De analyse over een langere periode met veel meer mutaties dan de huidige analyse over 2004, laat tevens toe om meer gedetailleerde analyses uit te voeren (bijvoorbeeld naar mutaties binnen een specifieke (sub)sector, gemeenteniveau en WP-klasse).

- **Verklarende analyse**

De analyse naar bedrijfsvestigingen en de bedrijvendynamiek over 2004 heeft veel waarnemingen opgeleverd die bijdragen aan de positionering van de zeehavengebieden, terwijl over een langere periode ook de ontwikkelingen in kaart kunnen worden gebracht. Onduidelijk is echter welke bepalende factoren hier aan ten grondslag liggen: waarom is West-Brabant bijvoorbeeld een belangrijk herkomstbestemmingsgebied voor het Rijn- Maasmond zeehavengebied? Daarom wordt voorgesteld om aanvullend onderzoek uit te voeren naar het vestigingsklimaat van de zeehavengebieden en de sectorontwikkelingen. Samen met de bedrijfsspecifieke motivatie vormen deze aspecten immers de verklaring voor de ontwikkeling in dynamiek. Bijvoorbeeld in het geval van een aanzienlijke sectorconcentratie in een zeehavengebied, kan een zwak economisch klimaat in die sector sterk bepalend zijn voor de afname van het aantal vestigingen doordat die resulteert in een hoog aantal faillissementen. En zo kan een zeehavengebied met een hoog aandeel die sterk locatiegebonden zijn (denk aan de chemische industrie) een lagere dynamiek kennen dan de andere zeehavengebieden.

Deze verklarende analyse naar vraagt overigens om een meer verfijnde focus op het niveau van zeehavens en de subsectoren en is hiermee arbeidsintensief. Het inzicht in de achterliggende factoren levert echter een waardevolle bijdrage als input voor havenbeheer- en beleid.

- **Naast top-down ook bottom-up benadering**

In aanvulling op deze analyse vanuit een top-down benadering, zoals voor de gehele Havenmonitor geldt, zou ook bottom-up naar de economische betekenis van zeehavengebieden en de gerelateerde ontwikkelingen gekeken moeten worden. Een analyse naar bijvoorbeeld de tien belangrijkste bedrijven in termen van werkgelegenheid, toegevoegde waarde, investeringen etc. in een zeehaven levert een zinvolle bijdrage aan het inzicht in de economische betekenis. Een bottom-up benadering geeft immers antwoord op vragen als wie zijn de belangrijkste spelers in de zeehaven, in welke actoren zijn zij actief, welke spin-offs genereren deze bedrijven op het gebied van toelevering, wat zijn de specifieke ontwikkelingen op het gebied van uitbreidingen, migratie etc. Doordat de ontwikkelingen bij deze bedrijven een aanzienlijk effect zullen hebben op de economische betekenis van een zeehaven, draagt deze bottom-up benadering bij aan de verklaring van ontwikkelingen in werkgelegenheid, toegevoegde waarde etc.

- **Koppeling met andere indicatoren**

Een directe koppeling van de vestigingsdata over 2004 met de andere indicatoren is, om redenen zoals in paragraaf 5.1 beschreven, statistisch niet verantwoord. De samenhang tussen deze indicatoren levert echter een zinvolle bijdrage aan het inzicht in de economische betekenis van zeehavengebieden. Indien de standdata inzake bedrijfsvestigingen over meerdere jaren beschikbaar is, kan de ontwikkeling er van vergeleken worden met de ontwikkelingen in werkgelegenheid, toegevoegde waarde en investeringen. Als de ontwikkelingen overeen komen kan hieruit de richting van een trend binnen een zeehavengebied en/of sector worden afgeleid, bijvoorbeeld wanneer sprake is van een continue aanhoudende groei in werkgelegenheid en het aantal vestigingen. Voor deze koppeling op geaggregeerd niveau geldt echter dat geen inzicht bestaat in de omvang van de vestigingen (in werkzame personen). Een groei in werkgelegenheid kan dus niet met zekerheid worden verklaard door de toename van het aantal vestigingen.

- **Optimaliseren gebruik LISA-Handelsregister / toekomstig gebruik Basisbedrijvenregister**

Aangezien het Handelsregister geen inzicht geeft in de werkgelegenheidscijfers per vestiging en de ontwikkelingen hierin, verdient het aanbeveling om nader te onderzoeken of er mogelijkheden zijn om de data van het Handelsregister te integreren in LISA. Als LISA in de toekomst bijvoorbeeld ook vestigingscijfers inclusief dynamiek zou inventariseren, levert dit een sterk verbeterde output voor de indicator bedrijfsvestigingen op. In dit kader moet ook de ontwikkeling van het Basisbedrijvenregister – BBR in ogenschouw worden genomen. Dit register zal vanaf 2009 operationeel en publiek toegankelijk zijn. Door de uitbreiding van de inschrijvingsplicht en het stroomlijnen en de eenmalige aanlevering van data, zal deze bron completer en betrouwbaarder zijn dan de huidige beschikbare bronnen. Dit register kan dan ook een belangrijke bron gaan vormen voor de indicator

bedrijfsvestigingen en andere indicatoren die inzicht verstrekken in de economische betekenis van zeehavens.

- **Heroverweging selectie en indeling SBI-codes**

Een aantal opvallende waarnemingen geeft aanleiding om de selectie van SBI-codes te heroverwegen. Zo bedraagt in de sector Groothandel het aandeel - in aantal vestigingen - van de categorie 'Handel in en reparatie van auto's' (SBI-code 501) voor alle zeehavengebieden meer dan 50%. Deze categorie is dus sterk bepalend voor de Groothandel terwijl de relatie van deze activiteiten met de zeehaven veelal beperkt is. Verder omvat de SBI-code 61101 zeevaart onder andere scheepvaart-CV's die weliswaar economische activiteiten verrichten en werkgelegenheid genereren maar niet-locatie gebonden zijn, schepen varen immers overal en doen niet noodzakelijk een bepaald zeehavengebied aan. Vanuit deze overweging zou de betreffende SBI-code daarom tot de niet-locatie gebonden sectoren behoren, waar nu alleen het achterlandvervoer (per spoor, binnenvaart, pijpleiding en weg) onder valt. Op basis van deze en andere opvallende waarnemingen zou de selectie van SBI-codes nog eens nader overwogen moeten worden, evenals de indeling naar naar locatie- en niet-locatiegebonden activiteiten, en dient de selectie naar juridische entiteit wellicht nader te worden afgebakend.

Bijlage 1 Bedrijvendynamiek per register

De Kamer van Koophandel houdt in haar Handelsregister de mutaties bij. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen starters, oprichtingen, opheffingen, emigratie en immigratie.

Een aantal regionale registers (die input leveren aan LISA) registreert de mutaties die zich voor doen in het desbetreffende registergebied. In een inventariserende belronde is getracht te achterhalen welke registers deze dynamiek nu wel en niet bijhouden. Daarnaast is gevraagd naar de wijze waarop dit wordt geregistreerd. In de bijlage is een samenvatting van de onderstaande verslagen uiteengezet. Per register wordt hierin aangegeven in hoeverre cijfers en data over bedrijvendynamiek wel en/ of niet beschikbaar zijn.

Activiteiten Register Regio Amsterdam

Werkgebied: gemeente Amsterdam e.o

Dit register houdt deze dynamiek op dit moment niet bij. Wel starten ze binnenkort met een onderzoek naar de bedrijvendynamiek in de periode 1998-2004 aan de hand van data van de KvK.

Bedrijven- en Instellingenregister Overijssel

Werkgebied: Provincie Overijssel

Voor de creatieve- en maakindustrie wordt een begin gemaakt met het bijhouden van deze dynamiek. Dit wordt echter niet voor de gehele economische structuur gedaan.

Drents Werkgelegenheid Enquête

Werkgebied: provincie Drenthe

Zij doen niets op het gebied van bedrijvendynamiek. Ze leggen alleen de standcijfers vast voor de Stichting LISA.

Provinciale Werkgelegenheidsenquête Gelderland

Werkgebied: provincie Gelderland

Deze registerhouder legt dit soort mutaties wel vast. Volgens hen is hun databestand een stuk beter dan de mutatiebalansen van de KvK.

Regionale Informatiebank Bedrijven en Instellingen Zeeland (RIBIZ)

Werkgebied: Provincie Zeeland

De KvK beheert in dit geval het RIBIZ. Zij maken voor dynamiekgegevens dan ook gebruik van de mutatiebalansen van de KvK.

Werkgelegenheidsregistratie Friesland

Werkgebied: provincie Friesland

Zij doen wel wat met dynamiekgegevens, zij het, dat ook zij gebruik maken van data van de KvK.

Werkgelegenheidsregister Provincie Groningen

Werkgebied: provincie Groningen (exclusief de gemeente Groningen)

Het **Centrum voor Arbeid en Beleid (CAB)** beheert dit register voor de provincie. Zij monitoren niet alle verschillende mutaties. Wel kunnen zij bijv. het aantal starters en de verhuizingen aangeven.

Werkgelegenheidsregister Gemeente Groningen

Werkgebied: gemeente Groningen

Zij registreren, volgens eigen zeggen, alle mutaties in de gemeente zo goed mogelijk. Dit zijn er zo'n 1200 per jaar.

Vestigingenregister Limburg

Werkgebied: provincie Limburg

ETIL beheert dit register voor de provincie. Zij kunnen wel veel laten zien op het gebied van bedrijvendynamiek. Zo kunnen zij per gemeente het aantal oprichtingen, opheffingen en de migratie laten zien. Zij doen dit op basis van het Handelsregister dat zij maandelijks screenen voor mutaties. Vervolgens bepalen zij zelf om wat voor mutaties het gaat. Daarnaast benaderen zij het voltallige Limburgse bedrijfsleven eens per jaar om te achterhalen of er nog veranderingen zijn opgetreden in het afgelopen jaar.

Bedrijvenregister Zuid-Holland

Werkgebied: Rijnmond en Rijnstreek

Inzicht in de bedrijvendynamiek kan via dit register wel worden verkregen. Een jaarlijkse enquête voorziet dit register van tal van informatie over bedrijvendynamiek, zoals oprichtingen, opheffingen, migratie etc. Deze is per gemeente en SBI code verkrijgbaar.

Provinciaal Arbeidsplaatsenregister Utrecht (PAR)

Werkgebied: provincie Utrecht

In het PAR worden de mutaties gedeeltelijk bijgehouden. Wanneer aan de provincie wordt doorgegeven dat een onderneming is verhuisd dan wordt dit meegenomen in het PAR. Dit wordt echter niet op een structurele basis gedaan, waardoor deze (totaal)cijfers niet veel zullen zeggen.

Vestigingenregister Noord-Brabant

Werkgebied: provincie Noord-Brabant

Dit register wordt beheerd door **ETIN**. Zij registreren hierbinnen geen mutaties, zoals migratie. Zij houden puur en alleen bij of er nieuwe vestigingen aan het register moeten worden toegevoegd. ETIN krijgt deze gegevens aangeleverd van de registers in Breda, Eindhoven, Tilburg, Helmond en Noordoost – Brabant. Deze registers leveren elk op dezelfde wijze hun data aan.

Gemeente Breda

Werkgebied: West - Brabant

De gemeente Breda doet niets op het gebied van bedrijvendynamiek. Zij houden alleen de standgegevens bij via de werkgelegenheidsenquête.

Vestigingenregister Eindhoven

Werkgebied: regio Eindhoven

Binnen dit register worden ook geen mutaties geregistreerd. De mutaties die worden verkregen via de KvK worden direct aangepast in het vestigingenregister, waardoor een onderscheid naar natuurlijke aanwas en migratie niet meer mogelijk is.

Vestigingenregister Helmond

Werkgebied: Regio Helmond

Binnen dit register wordt het verloop van het aantal vestigingen bijgehouden. Dit gebeurt echter, zonder dat daar mutatiegegevens voor worden opgeslagen. Deze gegevens worden wel gebruikt, maar alleen voor de verwerking in de standgegevens.

Gemeente Zaanstad

Werkgebied: gemeente Zaanstad

In dit register wordt gewerkt met mutatiegegevens van de KvK. Elke maand krijgen ze een bestand aangeleverd, welke het register automatisch update met de mutaties van die maand. Verder wordt de bedrijvendynamiek niet bijgehouden.

RMO Noordwest – Holland

Werkgebied: KvK voor Noordwest – Holland

In dit register wordt niets gedaan met bedrijvendynamiek. Dit register bestaat uit het Handelsregister wat wordt uitgebreid met de niet-inschrijfplichtigen.

Werkgelegenheidsregister Stadsgewest Haaglanden

Werkgebied: Stadsgewest Haaglanden

In dit werkgelegenheidsregister worden de verschillende mutaties wel structureel bijgehouden. Aan de hand van verschillende mutatiecodes is het mogelijk om op gemeentenniveau en per SBI code uitdraaien te maken van bijv. het aantal starters, opheffingen en verhuizingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van data van de KvK, welke wordt aangevuld met data die zij zelf verkrijgen via hun werkgelegenheidsenquête.

Bedrijvenregister Meerlanden

Werkgebied: Gemeente Haarlemmermeer

In het bedrijvenregister Meerlanden wordt wel één en ander bijgehouden, zij het op incidentele basis. Wanneer ze wat horen van een ondernemer die verhuisd is, dan nemen ze dit mee in hun register. Zij beschouwen de mutatiebalansen van de KvK dan ook als een representatiever bestand, ondanks haar minpunten.

Vestigingenregister Flevoland

Werkgebied: provincie Flevoland

In het vestigingenregister Flevoland wordt niets gedaan met bedrijvendynamiek. Zij werken samen met de KvK aan een jaarlijkse publicatie over bedrijvendynamiek in de regio en de ontwikkeling van de werkgelegenheid. Hiervoor worden de mutatiebalansen van de KvK gebruikt.

Conclusie

Uit de bovenstaande inventarisatie blijkt dat een aantal registers de bedrijvendynamiek probeert te registreren. Elke register hanteert hierin echter zijn eigen methodiek, waardoor een vergelijking onmogelijk wordt gemaakt. Het ene register gebruikt bijvoorbeeld de mutatiebalansen van de KvK, terwijl een ander register gebruik maakt van een jaarlijkse mini- enquête onder alle ondernemers. Daarbij komt dat elk register zijn eigen definities hanteert voor starters, oprichtingen, opheffingen etc.

De data van KvK heeft zijn minpunten, maar kan wel degelijk een accurate regionale ontwikkeling en verdeling laten zien. Bij de analyse zal er opgepast moeten worden, wanneer uitspraken worden gedaan de absolute getallen in de bedrijvendynamiek.

Tabel: Overzicht van regionale werkgelegenheidsregisters

Werkgelegenheidsregister	Werkgebied	Bedrijvendynamiek?
Activiteiten Register Regio Amsterdam (ARRA)	Gemeente Amsterdam e.o.	Inzicht in de bedrijvendynamiek kan niet worden verkregen. In toekomst is men dit voor de periode 1998-2004 wel van plan middels data van de KvK.
Bedrijven- en Instellingenregister Overijssel (BIRO)	Provincie Overijssel	Inzicht in de bedrijvendynamiek kan niet worden verkregen, met uitzondering van de creatieve- en maakindustrie, waarvoor een begin is gemaakt in Overijssel
Bedrijvenregister Meerlanden	Gemeente Haarlemmermeer	Inzicht in de bedrijvendynamiek kan niet worden verkregen. Er wordt wel één en ander vastgelegd in het register maar dit is incidenteel.
Bedrijvenregister Zuid-Holland (BRZ)	Rijnmond en Rijnstreek	Inzicht in de bedrijvendynamiek kan wel worden verkregen. Een jaarlijkse enquête voorziet dit register van tal van informatie over bedrijvendynamiek, zoals oprichtingen, opheffingen, migratie etc.
Drentse Werkgelegenheids Enquête (DWE)	Provincie Drenthe	Inzicht in de bedrijvendynamiek kan niet worden verkregen. Alleen standgegevens zijn beschikbaar.
Gemeente Breda	West-Brabant	Inzicht in de bedrijvendynamiek kan niet worden verkregen. Zij leveren alleen standgegevens aan.
Gemeente Zaanstad	Gemeente Zaanstad	Inzicht in de bedrijvendynamiek kan niet worden verkregen. Bedrijvendynamiek halen zij zelf uit KvK data. Uit het register zelf valt deze data niet te distilleren.
Prov. Arbeidsplaatsenreg. Utrecht (PAR)	Provincie Utrecht	Inzicht in de bedrijvendynamiek kan niet worden verkregen. Mutaties worden slechts gedeeltelijk bijgehouden. Een representatief beeld schetsen is volgens hen niet mogelijk.
Provinciale Werkgelegenheidsenquête (PWE) Gelderland	Provincie Gelderland	Inzicht in de bedrijvendynamiek kan wel worden verkregen. Aan de hand van verschillende mutatiecodes kan de dynamiek in kaart worden gebracht.
Regionale Informatiebank Bedrijven en Instellingen Zeeland (RIBIZ)	Provincie Zeeland	Inzicht in de bedrijvendynamiek kan niet worden verkregen. Bedrijvendynamiek halen zij zelf uit KvK data. De KvK is ook beheerder van het RIBIZ.
RMO Noordwest-Holland	KvK voor Noordwest-Holland	Inzicht in de bedrijvendynamiek kan niet worden verkregen. Alleen standgegevens zijn beschikbaar
Vestigingenregister Eindhoven	Regio Eindhoven	Inzicht in de bedrijvendynamiek kan niet worden verkregen. Zij leveren alleen standgegevens aan.
Vestigingenregister Flevoland	Provincie Flevoland	Inzicht in de bedrijvendynamiek kan niet worden verkregen. Alleen standgegevens zijn beschikbaar.

		Voor onderzoek naar bedrijvendynamiek in de regio wordt KvK data gebruikt.
Vestigingenregister Helmond	Regio Helmond	Inzicht in de bedrijvendynamiek kan niet worden verkregen. Zij leveren alleen standgegevens aan.
Vestigingenregister Limburg	Provincie Limburg	Inzicht in de bedrijvendynamiek kan wel worden verkregen. Etil (beheerder van het register) kan op verschillende schaalniveaus verschillende mutatiecomponenten leveren.
Vestigingenregister Noord-Brabant	Provincie Noord-Brabant	Inzicht in de bedrijvendynamiek kan niet worden verkregen. ETIN (beheerder van het totale register) draagt alleen standgegevens aan voor LISA.
Vestigingenregister Noord-Brabant	Noordoost-Brabant	Inzicht in de bedrijvendynamiek kan niet worden verkregen. Zij leveren alleen standgegevens aan.
Vestigingenregister Tilburg	Midden-Brabant	Inzicht in de bedrijvendynamiek kan niet worden verkregen. Zij leveren alleen standgegevens aan.
Werkgelegenheidsregister Gemeente Groningen	Gemeente Groningen	Inzicht in de bedrijvendynamiek kan wel worden verkregen. Zij registreren alle mutaties (circa 1200 per jaar) aan de hand van KvK data, zo goed mogelijk.
Werkgelegenheidsregister Provincie Groningen	Provincie Groningen (excl. Stad Groningen)	Inzicht in de bedrijvendynamiek kan wel worden verkregen. Zij het dat dit in beperkte mate mogelijk is (niet alle mutatiecomponenten). Centrum voor Arbeid en Beleid (CAB) beheert het register.
Werkgelegenheidsregister Stadsgewest Haaglanden	Stadsgewest Haaglanden	Inzicht in de bedrijvendynamiek kan wel worden verkregen. Aan de hand van verschillende mutatiecodes is het mogelijk om per gemeente en SBI code de bedrijvendynamiek in kaart te brengen.
Werkgelegenheidsregistratie Friesland	Provincie Friesland	Inzicht in de bedrijvendynamiek kan niet worden verkregen. Bedrijvendynamiek halen zij zelf uit KvK data. Uit het register zelf valt deze data niet te distilleren.

Bijlage 2 Standdata per zeehavengebied

2.1 Noordelijke zeehavens

Tabel: totaal aantal vestigingen voor de Noordelijke zeehavens naar sectoren per 1 januari 2004

Hoofdsector en subsector	Indeling naar WP-klasse (werkzame personen)						Totaal
	1	2-4	5-9	10-49	50-99	≥ 100	
Knooppunt	98	127	97	35	5	1	363
Vervoer	73	106	85	19	5	0	288
• Zeevaart	36	36	74	5	3	0	154
• Binnenvaart	13	47	5	3	2	0	70
• Wegvervoer	24	23	6	10	0	0	63
• Spoorvervoer	0	0	0	0		0	0
• Pijpleiding	0	0	0	1	0	0	1
Dienstverlening t.b.v. het vervoer	16	10	7	6	0	1	40
Overslag/ Opslag	9	11	5	10	0	0	35
Vestigingsplaats	106	111	69	55	16	9	366
Industrie	46	44	29	24	15	9	167
• Voedingsmiddelenindustrie	10	18	3	9	1	0	41
• Aardolie-industrie	0	0	0	1	0	0	1
• Chemische industrie	0	2	0	2	4	3	11
• Basismetaal- en metaalproductenindustrie	4	4	7	5	4	1	25
• Transportmiddelenindustrie	19	14	8	2	1	2	46
• Elektriciteitsproductie	2	0	2	0	2	2	8
• Overig	11	6	9	5	3	1	35
Groothandel	47	63	37	21	1	0	169
Zakelijke dienstverlening en openbaar bestuur	13	4	3	10	0	0	30
Totaal	204	238	166	90	21	10	729
%	28%	33%	23%	12%	3%	1%	100%

Bron: Handelsregister VVK, bewerkt door BCI

Tabel: verdeling vestigingen over Werkzame Personen klasse voor de Noordelijke zeehavens per 1 januari 2004

Hoofdsector en subsector	Indeling naar WP-klasse (werkzame personen)					
	1	2-4	5-9	10-49	50-99	≥ 100
Knooppunt	27%	35%	27%	10%	1%	0%
Vervoer	25%	37%	30%	7%	2%	0%
• Zeevaart	23%	23%	48%	3%	2%	0%
• Binnenvaart	19%	67%	7%	4%	3%	0%
• Wegvervoer	38%	37%	10%	16%	0%	0%
• Spoorvervoer	0%	0%	0%	0%	0%	0%
• Pijpleiding	0%	0%	0%	100%	0%	0%
Dienstverlening t.b.v. het vervoer	40%	25%	18%	15%	0%	3%
Overslag/ Opslag	26%	31%	14%	29%	0%	0%
Vestigingsplaats	29%	30%	19%	15%	4%	2%
Industrie	28%	26%	17%	14%	9%	5%
• Voedingsmiddelenindustrie	24%	44%	7%	22%	2%	0%
• Aardolie-industrie	0%	0%	0%	100%	0%	0%
• Chemische industrie	0%	18%	0%	18%	36%	27%
• Basismetaal- en metaalproductenindustrie	16%	16%	28%	20%	16%	4%
• Transportmiddelenindustrie	41%	30%	17%	4%	2%	4%
• Elektriciteitsproductie	25%	0%	25%	0%	25%	25%
• Overig	31%	17%	26%	14%	9%	3%
Groothandel	28%	37%	22%	12%	1%	0%
Zakelijke dienstverlening en openbaar bestuur	43%	13%	10%	33%	0%	0%

Bron: Handelsregister VVK, bewerkt door BCI

Tabel: aantal vestigingen \geq 100 werkzame personen voor de Noordelijke zeehavens per 1 januari 2004

	Aantal vestiging en	Aantal vestigingen \geq 100 WP	Belangrijkste sectoren:
Noordelijke zeehavens	729	10	
Delfzijl	269	7	-Vervaardiging van overige anorganische basischemicaliën (3)
Eemsmond	91	2	-Productie van elektriciteit, aardgas, stoom en warm water (2)
Harlingen	187	1	-Nieuwbouw, reparatie schepen, baggermaterieel, booreilanden, e.d. (1)
Den Helder	182	0	-

Bron: Handelsregister VVK, bewerkt door BCI

2.2 Noordzeekanaalgebied

Tabel: totaal aantal vestigingen voor het Noordzeekanaalgebied naar sectoren per 1 januari 2004

Hoofdsector en subsector	Indeling naar WP-klasse (werkzame personen)						Totaal
	1	2-4	5-9	10-49	50-99	≥ 100	
Knooppunt	341	252	116	159	20	12	900
Vervoer	208	154	56	91	12	8	529
• Zeevaart	15	10	9	22	1	1	58
• Binnenvaart	95	88	11	12	1	0	207
• Wegvervoer	97	56	35	57	10	7	262
• Spoorvervoer	1	0	0	0	0	0	1
• Pijpleiding	0	0	1	0	0	0	1
Dienstverlening t.b.v. het vervoer	75	49	28	37	6	0	195
Overslag/ Opslag	58	49	32	31	2	4	176
Vestigingsplaats	883	613	236	325	50	52	2159
Industrie	168	115	51	107	14	30	485
• Voedingsmiddelenindustrie	12	9	4	7	6	7	45
• Aardolie-industrie	0	1	0	1	0	1	3
• Chemische industrie	4	6	2	7	3	8	30
• Basismetaal- en metaalproductenindustrie	31	47	23	44	3	3	151
• Transportmiddelenindustrie	95	32	8	15	0	0	150
• Elektriciteitsproductie	6	8	4	4	0	6	28
• Overig	20	12	10	29	2	5	78
Groothandel	579	447	167	199	28	13	1433
Zakelijke dienstverlening en openbaar bestuur	136	51	18	19	8	9	241
Totaal	1224	865	352	484	70	64	3059
%	40%	28%	12%	16%	2%	2%	100%

Bron: Handelsregister VVK, bewerkt door BCI

Tabel: verdeling vestigingen over Werkzame Personen klasse voor het Noordzeekanaalgebied per 1 januari 2004

Hoofdsector en subsector	Indeling naar WP-klasse (werkzame personen)					
	1	2-4	5-9	10-49	50-99	≥ 100
Knooppunt	38%	28%	13%	18%	2%	1%
Vervoer	39%	29%	11%	17%	2%	2%
• Zeevaart	26%	17%	16%	38%	2%	2%
• Binnenvaart	46%	43%	5%	6%	0%	0%
• Wegvervoer	37%	21%	13%	22%	4%	3%
• Spoorvervoer	100%	0%	0%	0%	0%	0%
• Pijpleiding	0%	0%	100%	0%	0%	0%
Dienstverlening t.b.v. het vervoer	38%	25%	14%	19%	3%	0%
Overslag/ Opslag	33%	28%	18%	18%	1%	2%
Vestigingsplaats	41%	28%	11%	15%	2%	2%
Industrie	35%	24%	11%	22%	3%	6%
• Voedingsmiddelenindustrie	2%	20%	9%	16%	13%	16%
• Aardolie-industrie	0%	33%	0%	33%	0%	33%
• Chemische industrie	13%	20%	7%	23%	10%	27%
• Basismetaal- en metaalproductenindustrie	21%	31%	15%	29%	2%	2%
• Transportmiddelenindustrie	63%	21%	5%	10%	0%	0%
• Elektriciteitsproductie	21%	29%	14%	14%	0%	21%
• Overig	26%	15%	13%	37%	3%	6%
Groothandel	40%	31%	12%	14%	2%	1%
Zakelijke dienstverlening en openbaar bestuur	56%	21%	7%	8%	3%	4%

Bron: Handelsregister VVK, bewerkt door BCI

Tabel: aantal vestigingen \geq 100 werkzame personen voor het Noordzeekanaalgebied per 1 januari 2004

	Aantal vestigingen	Aantal vestigingen \geq 100 WP	Belangrijkste sectoren:
Noordzeekanaal-gebied	3059	64	
Amsterdam	1973	44	-Beveiliging en opsporing (9) -Handel in en reparatie van auto's (6) - Productie van elektriciteit, aardgas, stoom en warm water (4) -Wegvervoer (3) -Nissan Motor Company (2)
Beverwijk	164	1	-Wegvervoer (1)
Velsen/ IJmuiden	354	5	- Productie van elektriciteit, aardgas, stoom en warm water (2) -Sleepvaart en veerdiensten (zeevaart) (1) -Vervaardiging van meststoffen en samenhangende stikstofverbindingen (1)
Zaanstad	568	14	-Groothandel in hout en plaatmateriaal (3) -Wegvervoer (3) - Verwerking van cacao's (1) - Vervaardiging van papier en karton voor verpakking (1)

Bron: Handelsregister VVK, bewerkt door BCI

2.3 Rijn- en Maasmondgebied

Tabel: totaal aantal vestigingen voor Rijn- en Maasmond naar sectoren per 1 januari 2004

Hoofdsector en subsector	Indeling naar WP-klasse (werkzame personen)						Totaal
	1	2-4	5-9	10-49	50-99	≥ 100	
Knooppunt	854	1047	366	412	59	60	2798
Vervoer	345	671	148	183	25	23	1395
• Zeevaart	25	33	17	23	5	9	112
• Binnenvaart	128	488	35	29	0	3	683
• Wegvervoer	192	149	95	127	20	11	594
• Spoorvervoer	0	0	1	1	0	0	2
• Pijpleiding	0	1	0	3	0	0	4
Dienstverlening t.b.v. het vervoer	466	309	169	172	23	16	1155
Overslag/ Opslag	43	67	49	57	11	21	248
Vestigingsplaats	1121	838	419	555	81	114	3128
Industrie	212	154	109	201	42	81	799
• Voedingsmiddelenindustrie	11	8	5	11	6	6	47
• Aardolie-industrie	1	3	0	3	2	4	13
• Chemische industrie	4	5	5	16	13	26	69
• Basismetaal- en metaalproductenindustrie	81	69	51	92	7	19	319
• Transportmiddelenindustrie	74	48	23	36	5	9	195
• Elektriciteitsproductie	12	4	10	16	2	8	52
• Overig	29	17	15	27	7	9	104
Groothandel	755	598	275	295	29	18	1970
Zakelijke dienstverlening en openbaar bestuur	154	86	35	59	10	15	359
Totaal	1975	1885	785	967	140	174	5926
%	33%	32%	13%	16%	2%	3%	100%

Bron: Handelsregister VVK, bewerkt door BCI

Tabel: verdeling vestigingen over Werkzame Personen klasse voor het Rijn- en Maasmond per 1 januari 2004

Hoofdsector en subsector	Indeling naar WP-klasse (werkzame personen)					
	1	2-4	5-9	10-49	50-99	≥ 100
<i>Knooppunt</i>	31%	37%	13%	15%	2%	2%
Vervoer	25%	48%	11%	13%	2%	2%
• Zeevaart	22%	29%	15%	21%	4%	8%
• Binnenvaart	19%	71%	5%	4%	0%	0%
• Wegvervoer	32%	25%	16%	21%	3%	2%
• Spoorvervoer	0%	0%	50%	50%	0%	0%
• Pijpleiding	0%	25%	0%	75%	0%	0%
Dienstverlening t.b.v. het vervoer	40%	27%	15%	15%	2%	1%
Overslag/ Opslag	17%	27%	20%	23%	4%	8%
<i>Vestigingsplaats</i>	36%	27%	13%	18%	3%	4%
Industrie	27%	19%	14%	25%	5%	10%
• Voedingsmiddelenindustrie	23%	17%	11%	23%	13%	13%
• Aardolie-industrie	8%	23%	0%	23%	15%	31%
• Chemische industrie	6%	7%	7%	23%	19%	38%
• Basismetaal- en metaalproductenindustrie	25%	22%	16%	29%	2%	6%
• Transportmiddelenindustrie	38%	25%	12%	18%	3%	5%
• Elektriciteitsproductie	23%	8%	19%	31%	4%	15%
• Overig	28%	16%	14%	26%	7%	9%
Groothandel	38%	30%	14%	15%	1%	1%
Zakelijke dienstverlening en openbaar bestuur	43%	24%	10%	16%	3%	4%

Bron: Handelsregister VVK, bewerkt door BCI

Tabel: aantal vestigingen ≥ 100 werkzame personen voor Rijn- en Maasmond per 1 januari 2004

	Aantal vestigingen	Aantal vestigingen ≥ 100 WP	Belangrijkste sectoren:
Rijn- en Maasmond	5926	174	
Rotterdam	3418	100	-Laad-, los- en overslagactiviteiten t.b. v zeeschepen (11) -Vervaardiging van overige anorganische basischemicaliën (9) -Expediteurs, cargadoors, bevrachters, tussenpersonen goederenvervoer (7) -Opslag in tanks (5) -Productie van elektriciteit, aardgas, stoom en warm water (4)
Schiedam	363	12	-Beveiliging en opsporing (3) -Wegvervoer (2) -Productie van elektriciteit, aardgas, stoom en warm water (2)
Vlaardingen	274	4	-Weging en meting (1) -Opslag in tanks (1) -Nieuwbouw, reparatie schepen, baggermaterieel, booreilanden e.d. (1)
Maassluis	116	0	-
Dordrecht	542	6	-Afvalbehandeling (1) -Sleepvaart en veerdiensten (zeevaart) (1) -Vracht- en tankvaart (zeevaart) (1) -Vervaardiging van tanks en reservoirs (1)
Moerdijk	451	13	-Vervaardiging van metalen –constructiewerken (4) -Wegvervoer (3) -Afvalbehandeling (2) -Expediteurs, cargadoors, bevrachters, tussenpersonen goederenvervoer (2)
Scheveningen ¹	154	1	-Vracht- en tankvaart (zeevaart) (1)
Zeehaven-locaties ²	608	38	-Nieuwbouw, reparatie schepen, baggermaterieel, booreilanden, e.d. (5) -Vervaardiging van metalen constructiewerken (4) -Diverse groothandelaren (4) -Vracht- en tankvaart (zeevaart) (2) -Wegvervoer (2) -Productie van elektriciteit, aardgas, stoom en warm water (2) -Vervaardiging van hijs-, hef-, e.a.transportwerktuigen (2)

Bron: Handelsregister VVK, bewerkt door BCI

¹ stadsdeel van de gemeente Den Haag

² Zwijndrecht, Sliedrecht, Gorinchem, Alblasterdam, Hardinxveld-Giessendam, Nieuw-Lekkerland, Papendrecht, Hendrik-Ido-Ambacht, Ridderkerk, Krimpen a/d IJssel, Cappelle a/d IJssel, Albrandswaard (Rhoon), Rozenburg, Spijkenisse, Barendrecht

2.4 Scheldebekken

Tabel: totaal aantal vestigingen voor het Scheldebekken naar sectoren per 1 januari 2004

Hoofdsector en subsector	Indeling naar WP-klasse (werkzame personen)						Totaal
	1	2-4	5-9	10-49	50-99	≥ 100	
Knooppunt	88	182	41	47	8	5	371
Vervoer	57	163	25	25	2	1	273
• Zeevaart	7	6	1	3	0	0	17
• Binnenvaart	17	120	11	4	0	0	152
• Wegvervoer	33	37	13	18	2	1	104
• Spoorvervoer	0	0	0	0	0	0	0
• Pijpleiding	0	0	0	0	0	0	0
Dienstverlening t.b.v. het vervoer	23	10	10	11	1	2	57
Overslag/ Opslag	8	9	6	11	5	2	41
Vestigingsplaats	123	110	37	80	4	17	371
Industrie	20	25	7	41	4	17	114
• Voedingsmiddelenindustrie	3	5	0	1	0	1	10
• Aardolie-industrie	0	0	0	0	0	1	1
• Chemische industrie	0	0	0	4	0	6	10
• Basismetaal- en metaalproductenindustrie	8	9	1	19	2	2	41
• Transportmiddelenindustrie	5	4	3	6	2	3	23
• Elektriciteitsproductie	0	4	0	4	0	4	12
• Overig	4	3	3	7	0	0	17
Groothandel	87	77	29	36	0	0	229
Zakelijke dienstverlening en openbaar bestuur	16	8	1	3	0	0	28
Totaal	211	292	78	127	12	22	742
%	29%	39%	10%	17%	2%	3%	100%

Bron: Handelsregister VVK, bewerkt door BCI

Tabel: verdeling vestigingen over Werkzame Personen klasse voor het Scheldebekken per 1 januari 2004

Hoofdsector en subsector	Indeling naar WP-klasse (werkzame personen)					
	1	2-4	5-9	10-49	50-99	≥ 100
Knooppunt	24%	49%	11%	13%	2%	1%
Vervoer	21%	60%	9%	9%	1%	0%
• Zeevaart	41%	35%	6%	18%	0%	0%
• Binnenvaart	11%	79%	7%	3%	0%	0%
• Wegvervoer	32%	36%	13%	17%	2%	1%
• Spoorvervoer	0%	0%	0%	0%	0%	0%
• Pijpleiding	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Dienstverlening t.b.v. het vervoer	40%	18%	18%	19%	2%	4%
Overslag/ Opslag	20%	22%	15%	27%	12%	5%
Vestigingsplaats	33%	30%	10%	22%	1%	5%
Industrie	18%	22%	6%	36%	4%	15%
• Voedingsmiddelenindustrie	30%	50%	0%	10%	0%	10%
• Aardolie-industrie	0%	0%	0%	0%	0%	100%
• Chemische industrie	0%	0%	0%	40%	0%	60%
• Basismetaal- en metaalproductenindustrie	20%	22%	2%	46%	5%	5%
• Transportmiddelenindustrie	22%	17%	13%	26	9%	13%
• Elektriciteitsproductie	0%	33	0%	33%	0%	33%
• Overig	23%	18%	18%	41%	0%	0%
Groothandel	38%	34%	13%	16%	0%	0%
Zakelijke dienstverlening en openbaar bestuur	57%	29%	4%	11%	0%	0%

Bron: Handelsregister VVK, bewerkt door BCI

Tabel: aantal vestigingen \geq 100 werkzame personen voor Scheldebekken per 1 januari 2004

	Aantal vestigingen	Aantal vestigingen \geq 100 WP	Opmerkingen
Scheldebekken	742	22	
Borsele	126	5	-Productie van elektriciteit, aardgas, stoom en warm water (2) -Aardolieraffinage (1) -Nieuwbouw, reparatie schepen, baggermaterieel, booreilanden e.d. (1)
Terneuzen	432	13	-Vervaardiging van meststoffen en samenhangende stikstofverbindingen (2) --Productie van elektriciteit, aardgas, stoom en warm water (2) ; -Vervaardiging van overige anorganische basischemicaliën (2)
Vlissingen	184	4	-Cerestar (1) -Nieuwbouw, reparatie schepen, baggermaterieel, booreilanden e.d. (2) -Vervaardiging van overige organische basischemicaliën (1)

Bron: Handelsregister VVK, bewerkt door BCI

2.5 Aantal vestigingen in locatiecoëfficiënten

Doel en betekenis van locatiecoëfficiënten

Locatiecoëfficiënten (LC's) geven inzicht in de mate van vertegenwoordiging van een bepaalde sector in een zeehavengebied ten opzichte van de vertegenwoordiging van deze sector in alle Nederlandse zeehavengebieden. Een waarde hoger dan 1 impliceert een oververtegenwoordiging van het aantal vestigingen in deze sector. Oftewel, er is sprake van een bovengemiddelde concentratie van bedrijfsvestigingen. De analyse naar LC's is een gedegen methodologie om de relatieve concentratie van sectoren in deelgebieden (bijv. het Scheldebekken) t.o.v referentiegebieden (bijv. alle Nederlandse zeehavengebieden) aan te tonen.

Locatiecoëfficiënten worden op de volgende wijze berekend:

Locatiecoëfficiënten (LC)

$$LC = (R_i / R) / (N_i / N)$$

R_i = activiteit in sector i (bijv. de Zeevaart) in het deelgebied (bijv. het Scheldebekken)

R = totale activiteit in het deelgebied (bijv. het Scheldebekken)

N_i = activiteit in sector i in het referentiegebied (bijv. alle Nederlandse zeehavengebieden)

N = totale activiteit in het referentiegebied (bijv. alle Nederlandse zeehavengebieden)

Deze rekensom kan leiden tot de volgende waarden:

$LC = 0$ Activiteit of kenmerk komt niet voor in het deelgebied

$0 < LC < 1$ Activiteit of kenmerk is ondervertegenwoordigd in het deelgebied ten opzicht van het referentiegebied

$LC = 1$ Activiteit of kenmerk is in het deelgebied in dezelfde mate vertegenwoordigd als in het referentiegebied

$LC > 1$ Activiteit of kenmerk is oververtegenwoordigd in het deelgebied ten opzicht van het referentiegebied

In onderstaande tabel zijn de locatiecoëfficiënten voor de verschillende zeehavengebieden per sector uiteengezet.

Tabel: locatietoëfficiënten voor alle zeehavengebieden per 1 januari 2004

Hoofdsector en subsector	Noordelijke zeehavens	Noordzee-kanaalgebied	Rijn- en Maasmond	Schelde-bekken
<i>Knooppunt</i>	1,17	0,69	1,11	1,18
Vervoer	1,66	0,73	0,99	1,55
• Zeevaart	6,48	0,58	0,58	0,70
• Binnenvaart	0,90	0,64	1,08	1,93
• Wegvervoer	0,88	0,88	1,02	1,43
• Spoorvervoer	0,00	1,14	1,18	0,00
• Pijpleiding	2,39	0,57	1,18	0,00
Dienstverlening t.b.v. het vervoer	0,40	0,46	1,41	0,56
Overslag/ Opslag	1,00	1,20	0,88	1,16
<i>Vestigingsplaats</i>	0,87	1,23	0,92	0,87
Industrie	1,53	1,06	0,90	1,03
• Voedingsmiddelenindustrie	4,11	1,08	0,58	0,99
• Aardolie-industrie	0,80	0,57	1,27	0,78
• Chemische industrie	1,31	0,85	1,01	1,17
• Basismetaal- en metaalproductenindustrie	0,67	0,96	1,05	1,08
• Transportmiddelenindustrie	1,59	1,24	0,83	0,78
• Elektriciteitsproductie	1,15	0,96	0,92	1,69
• Overig	2,15	1,14	0,78	1,02
Groothandel	0,64	1,29	0,91	0,85
Zakelijke dienstverlening en openbaar bestuur	0,65	1,25	0,96	0,60
<i>Totaal</i>	1,00	1,00	1,00	1,00

Bron: Handelsregister VVK, bewerkt door BCI

Noordelijke zeehavens

Opvallend in de Noordelijke zeehavens is de sterke vertegenwoordiging van de zeevaartsector (LC = 6,48). Ditzelfde geldt voor de voedingsmiddelenindustrie met een LC van 4,11. De sector Dienstverlening t.b.v. vervoer (LC = 0,40) is ondervertegenwoordigd, terwijl de sector spoorvervoerders geheel afwezig is. In totaal kent ruim de helft van sectoren een relatieve ondervertegenwoordiging in vergelijking met het totale Nederlandse zeehavengebied.

Noordzeekanaalgebied

In het Noordzeekanaalgebied zijn de groothandel (LC= 1,29) en de overslag/ opslag (LC = 1,20) het sterkst vertegenwoordigd ten opzichte van de andere sectoren en het totale Nederlandse zeehavengebied. Negen van de zestien sectoren kennen een ondervertegenwoordiging in vergelijking met het totale Nederlandse zeehavengebied. Het betreft hier onder andere de sectoren: dienstverlening t.b.v vervoer (LC= 0,46); aardolie-industrie (LC = 0,57); pijpleiding (LC = 0,57).

Rijn- en Maasmond

In het Rijn- en Maasmondgebied zijn de dienstverlening t.b.v vervoer en de aardolie-industrie t.o.v. het totale Nederlandse zeehavengebied sterk vertegenwoordigd, met respectievelijke LC's van 1,41 en 1,27. De zeevaart en de voedingsmiddelenindustrie (beide een LC van 0,58) scoren relatief slecht. Wel noteren negen van de zestien sectoren en relatief sterke vertegenwoordiging ten opzichte van het gehele gebied. In vergelijking de andere havengebieden is dit het meeste aantal sectoren. De economische structuur van het Rijn- en Maasmond zeehavengebied kan (op basis van de LC's) dan ook worden bestempeld als het meest veelzijdig in vergelijking met de andere gebieden.

Scheldebekken

Het Scheldebekken kent een sterke vertegenwoordiging van de binnenvaart (LC = 1,93) en de elektriciteitsproductie (LC = 1,69). Het spoorvervoer en pijpleiding komen in zijn geheel niet voor in het Scheldebekken. De zakelijke diensten en openbaar bestuur kent met een LC van 0,60 tevens een ondervertegenwoordiging.

Bijlage 3 Bedrijvendynamiek per zeehavengebied

3.1 Noordelijke zeehavens

Noordelijke zeehavens Hoofdsector en subsector	Aantal vestigingen 1-1-2004	Starters	Overige oprichtingen	Opheffingen	Natuurlijke aanwas	Immigratie	Emigratie	Migratie- saldo	Groei- saldo
Knooppunt	363	8	11	9	10	2	9	-7	3
Vervoer	288	5	11	8	8	1	8	-7	1
▪ Zeevaart	154	1	8	5	4	0	4	-4	0
▪ Binnenvaart	70	3	2	1	4	0	2	-2	2
▪ Wegvervoer	63	1	1	2	0	1	2	-1	-1
▪ Spoorvervoer	0	0	0	0	0	0	0	0	0
▪ Pijpleiding	1	0	0	0	0	0	0	0	0
Dienstverlening t.b.v. het vervoer	40	3	0	1	2	1	0	1	3
Overslag/ Opslag	35	0	0	0	0	0	1	-1	-1
Vestigingsplaats	366	15	13	17	11	4	4	0	11
Industrie	167	1	7	9	-1	0	2	-2	-3
▪ Voedingsmiddelenindustrie	41	0	0	2	-2	0	0	0	-2
▪ Aardolie-industrie	1	0	0	0	0	0	0	0	0
▪ Chemische industrie	11	0	0	0	0	0	0	0	0
▪ Basismetaal- en metaalproductenindustrie	25	0	1	2	-1	0	1	-1	-2
▪ Transportmiddelenindustrie	46	0	1	1	0	0	0	0	0
▪ Elektriciteitsproductie	8	0	0	0	0	0	0	0	0
▪ Overig	35	1	5	4	2	0	1	-1	1
Groothandel	169	12	4	7	9	4	1	3	12
Zakelijke dienstverlening en openbaar bestuur	30	2	2	1	3	0	1	-1	2
Totaal	729	23	24	26	21	6	13	-7	14

3.2 Noordzeekanaalgebied

Noordzeekanaalgebied Hoofdsector en subsector	Aantal vestigingen 1-1-2004	Starters	Overige Oprichtingen	Opheffingen	Natuurlijke aanwas	Immigratie	Emigratie	Migratie- saldo	Groei- saldo
<i>Knooppunt</i>	900	65	44	59	50	25	17	8	58
Vervoer	529	19	23	34	8	12	12	0	8
▪ Zeevaart	58	0	2	1	1	2	0	2	3
▪ Binnenvaart	207	3	8	7	4	4	5	-1	3
▪ Wegvervoer	262	16	13	25	4	6	7	-1	3
▪ Spoorvervoer	1	0	0	1	-1	0	0	0	-1
▪ Pijpleiding	1	0	0	0	0	0	0	0	0
Dienstverlening t.b.v. het vervoer	195	45	14	14	45	9	5	4	49
Overslag/ Opslag	176	1	7	11	-3	4	0	4	1
<i>Vestigingsplaats</i>	2159	124	80	121	83	41	56	-15	68
Industrie	485	16	15	16	15	10	8	2	17
▪ Voedingsmiddelenindustrie	45	0	1	2	-1	0	0	0	-1
▪ Aardolie-industrie	3	0	0	0	0	0	0	0	0
▪ Chemische industrie	30	0	1	2	-1	1	0	1	0
▪ Basismetaal- en metaalproductenindustrie	151	6	4	3	7	3	2	1	8
▪ Transportmiddelenindustrie	150	7	6	6	7	3	3	0	7
▪ Elektriciteitsproductie	28	0	2	2	0	2	2	0	0
▪ Overig	78	3	1	1	3	1	1	0	3
Groothandel	1433	78	42	79	41	25	35	-10	31
Zakelijke dienstverlening en openbaar bestuur	241	30	23	26	27	6	13	-7	20
<i>Totaal</i>	3059	189	124	180	133	66	73	-7	126

3.3 Rijn- en Maasmond

Rijn- en Maasmond Hoofdsector en subsector	Aantal vestigingen 1-1-2004	Starters	Overige Oprichtingen	Opheffingen	Natuurlijke aanwas	Immigratie	Emigratie	Migratie- saldo	Groei- saldo
Knooppunt	2798	71	73	109	35	54	101	-47	-12
Vervoer	1395	38	30	56	12	32	72	-40	-28
▪ Zeevaart	112	1	3	1	3	2	5	-3	0
▪ Binnenvaart	683	13	9	27	-5	7	45	-38	-43
▪ Wegvervoer	594	24	18	28	14	23	22	1	15
▪ Spoorvervoer	2	0	0	0	0	0	0	0	0
▪ Pijpleiding	4	0	0	0	0	0	0	0	0
Dienstverlening t.b.v. het vervoer	1155	28	35	46	17	17	22	-5	12
Overslag/ Opslag	248	5	8	7	6	5	7	-2	4
Vestigingsplaats	3128	138	110	212	36	76	81	-5	31
Industrie	799	10	18	44	-16	25	15	10	-6
▪ Voedingsmiddelenindustrie	47	0	0	2	-2	0	1	-1	-3
▪ Aardolie-industrie	13	0	0	1	-1	0	0	0	-1
▪ Chemische industrie	69	0	1	0	1	0	1	-1	0
▪ Basismetaal- en metaalproductenindustrie	319	4	4	17	-9	11	6	5	-4
▪ Transportmiddelenindustrie	195	5	3	18	-10	7	5	2	-8
▪ Elektriciteitsproductie	52	0	6	0	6	6	2	4	10
▪ Overig	104	1	4	6	-1	1	0	1	0
Groothandel	1970	101	75	139	37	46	55	-9	28
Zakelijke dienstverlening en openbaar bestuur	359	27	17	29	15	5	11	-6	9
Totaal	5926	209	183	321	71	130	182	-52	19

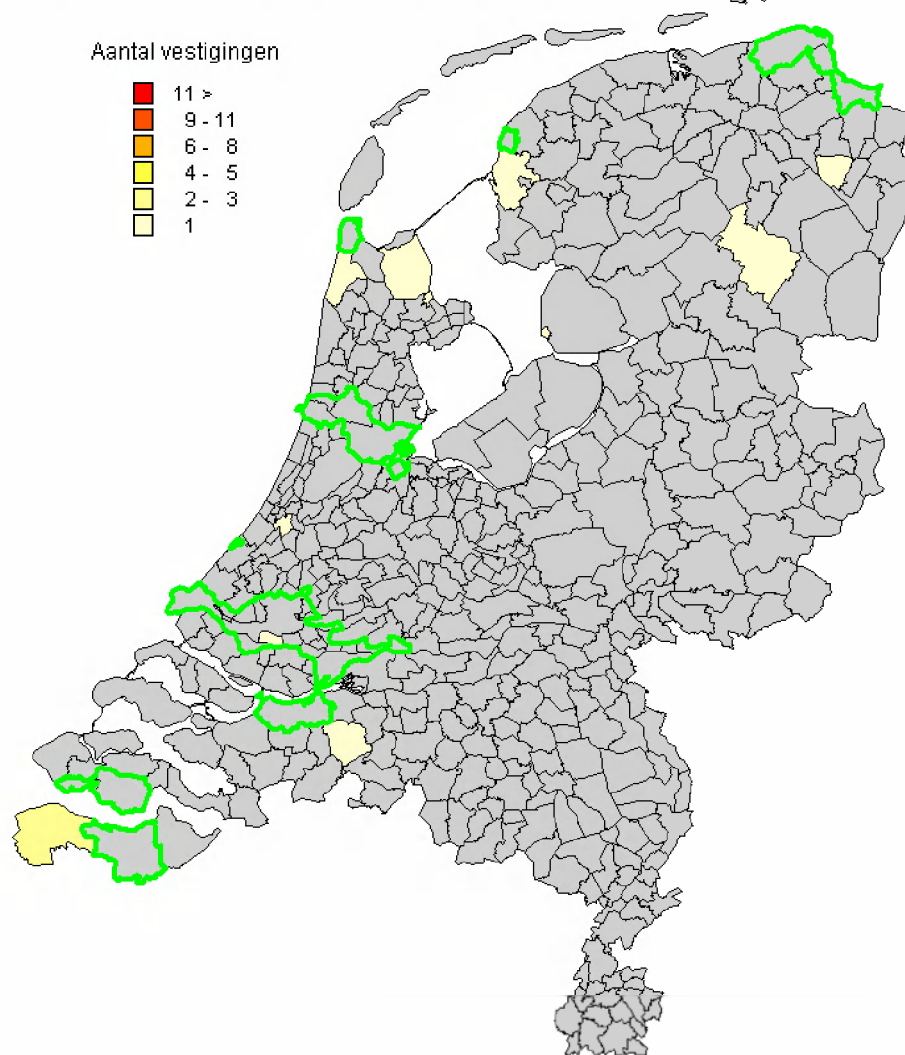
3.4 Scheldebekken

Scheldebekken Hoofdsector en subsector	Aantal vestigingen 1-1-2004	Starters	Overige Oprichtingen	Opheffingen	Natuurlijke aanwas	Immigratie	Emigratie	Migratie- saldo	Groei- saldo
Knooppunt	371	9	10	16	3	11	7	4	7
Vervoer	273	5	5	10	0	8	5	3	3
▪ Zeevaart	17	1	0	1	0	2	0	2	2
▪ Binnenvaart	152	1	1	4	-2	3	2	1	-1
▪ Wegvervoer	104	3	4	5	2	3	3	0	2
▪ Spoorvervoer	0	0	0	0	0	0	0	0	0
▪ Pijpleiding	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Dienstverlening t.b.v. het vervoer	57	3	4	4	3	2	1	1	4
Overslag/ Opslag	41	1	1	2	0	1	1	0	0
Vestigingsplaats	371	18	10	12	16	8	5	3	19
Industrie	114	3	3	1	5	1	0	1	6
▪ Voedingsmiddelenindustrie	10	0	0	0	0	0	0	0	0
▪ Aardolie-industrie	1	0	0	0	0	0	0	0	0
▪ Chemische industrie	10	0	0	0	0	0	0	0	0
▪ Basismetaal- en metaalproductenindustrie	41	1	1	0	2	0	0	0	2
▪ Transportmiddelenindustrie	23	1	1	1	1	0	0	0	1
▪ Elektriciteitsproductie	12	0	0	0	0	0	0	0	0
▪ Overig	17	1	1	0	2	1	0	1	3
Groothandel	229	12	4	7	9	4	4	0	9
Zakelijke dienstverlening en openbaar bestuur	28	3	3	4	2	3	1	2	4
Totaal	742	27	20	28	19	19	12	7	26

Bijlage 4 Bedrijfsverplaatsingen per zeehavengebied

Opmerking: in de tabel staan tussen haakjes de mutaties vermeld van vestigingen ≥ 50 werkzame personen

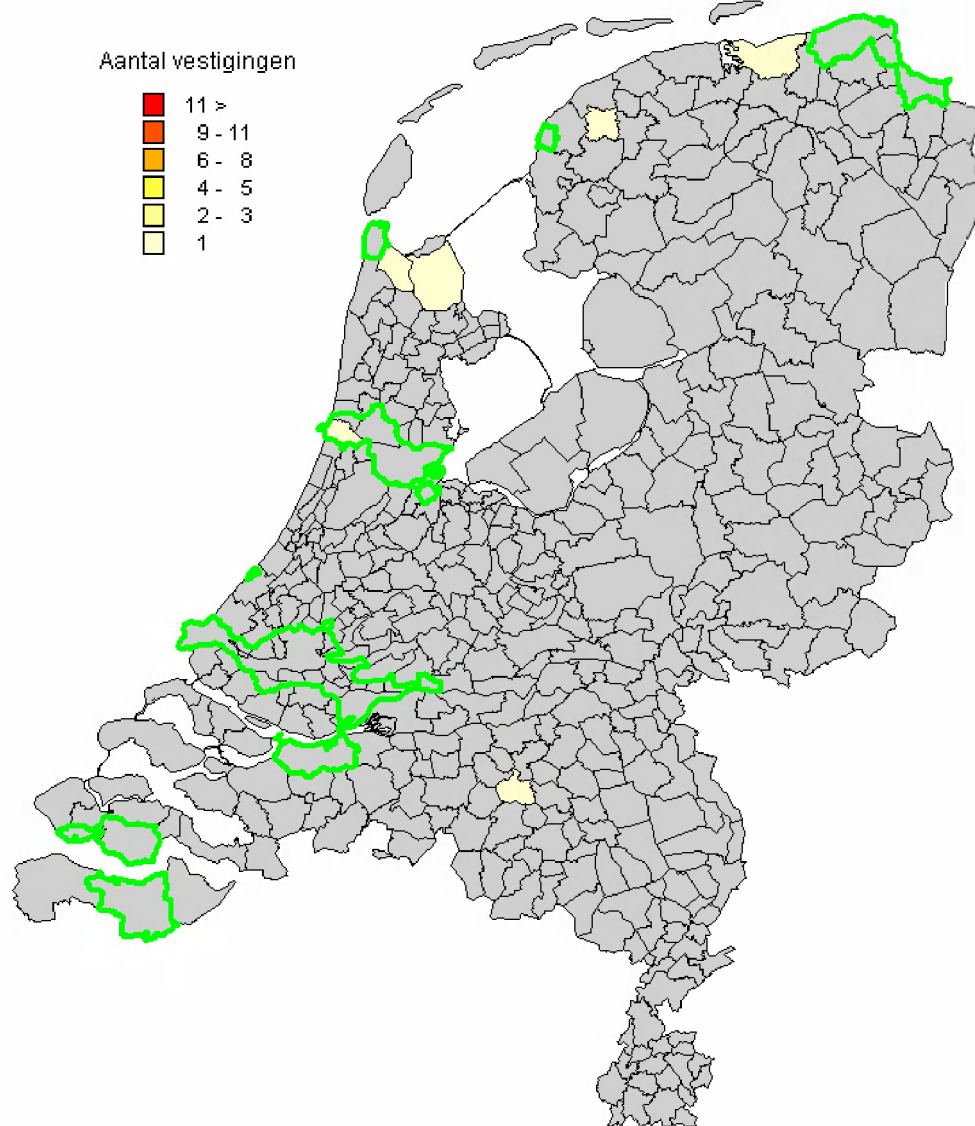
Tabel: Emigratie van vestigingen in 2004 vanuit de Noordelijke zeehavens

Emigratie: Bestemmingsgebied	
<i>Gemeente</i>	<i>Aantal</i>
Albrandswaard	1
Breda	1 (1)
Leiden	1
Medemblik	1
Midden-Drenthe	1
Sluis	2 (1)
Urk	1
Veendam	1
Wieringermeer	1
Wûnseradiel	1
Zijpe	1

Bron: Handelsregister VVK, bewerkt door BCI

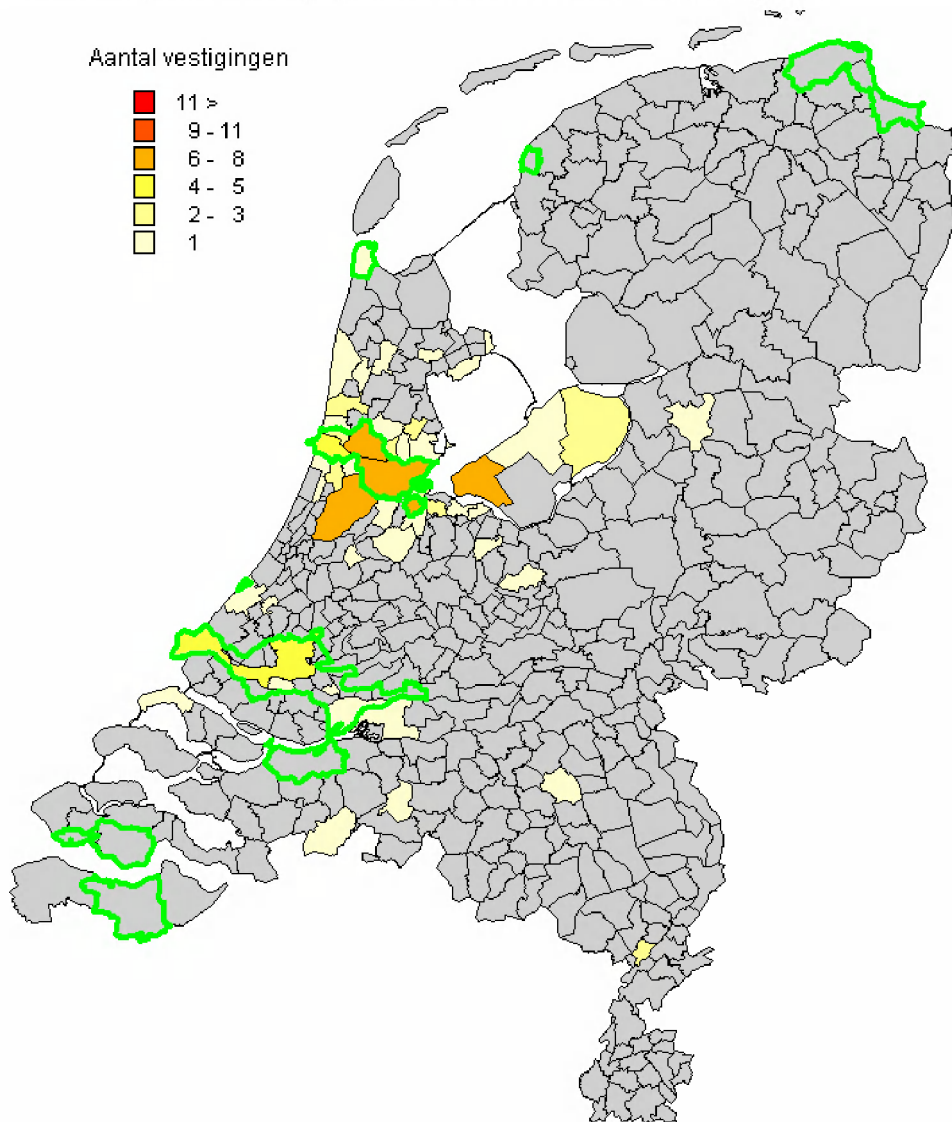
Tabel: Immigratie van vestigingen in 2004 naar de Noordelijke zeehavens

Immigratie Herkomstgebied	
<i>Gemeente</i>	<i>Aantal</i>
Menaldumadeel	1
Anna Paulowna	1
Boxtel	1 (1)
Wieringermeer	1
De Marne	1
Velsen	1

Bron: Handelsregister VVK, bewerkt door BCI

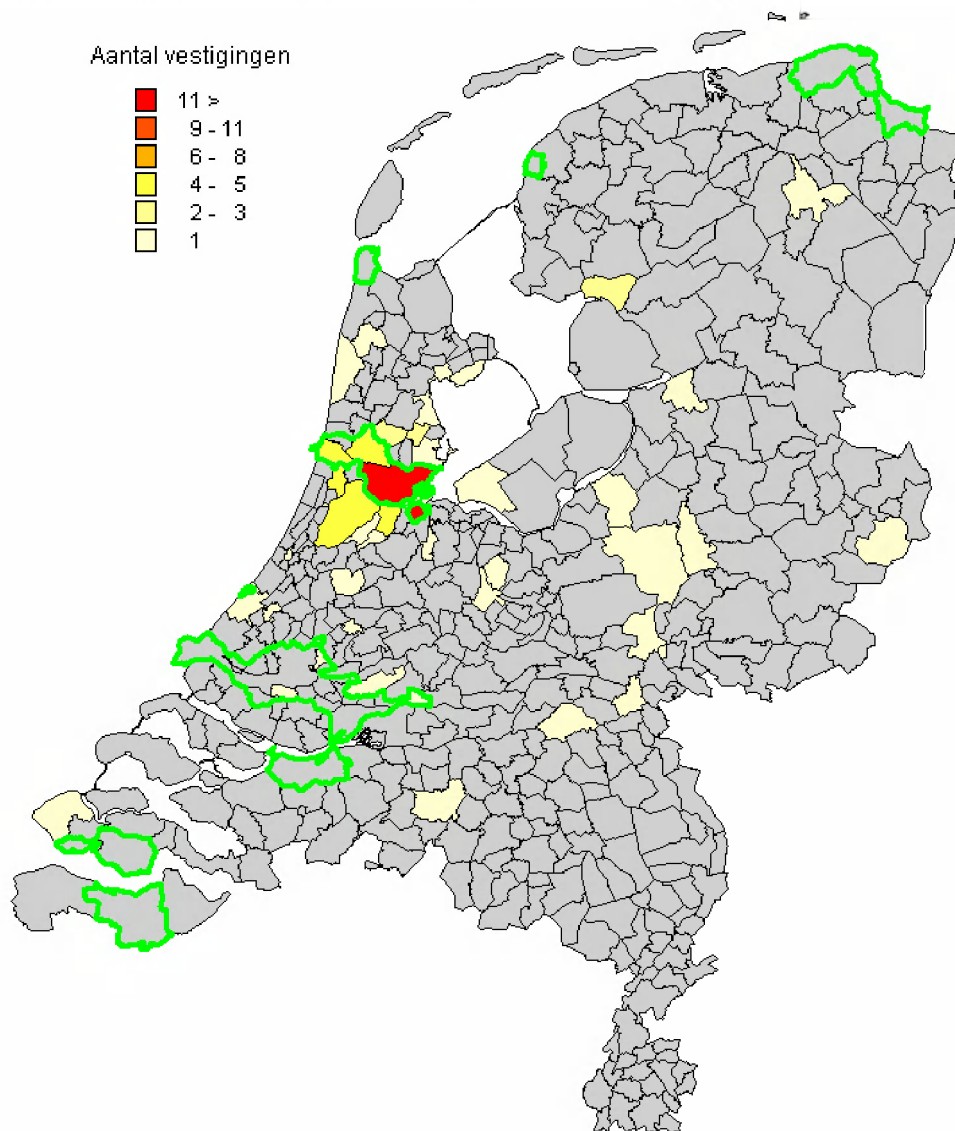
Tabel: Emigratie van vestigingen in 2004 vanuit het Noordzeekanaalgebied

Emigratie: Bestemmingsgebied			
Gemeente	Aantal	Gemeente	Aantal
Abcoude	1	Heerhugowaard	1
Albrandswaard	1	Hendrik-Ido-Amba	1
Alkmaar	1	Huizen	1
Almere	6	Landsmeer	1
Amstelveen	1	Lelystad	1
Amsterdam	7	Leusden	1
Baarn	1	Naarden	1
Bergen (NH.)	1	Oostzaan	3
Beverwijk	2	Purmerend	3
Bloemendaal	1	Rotterdam	5
Gaastrecum	2	s-Gravenhage	1
De Ronde Venen	1	Ter Aar	1
Den Helder	1	Veghel	1
Diemen	2	Velsen	5
Dordrecht	1	Venhuizen	1
Dronten	2	Waterland	1
Enkhuizen	1	Weesp	2 (1)
Gilze en Rijen	1	Werkendam	1
Goedereede	1	Wognum	1
Haarlem	2	Wormerland	1
Haarlemmerliede	1	Zaanstad	8
Haarlemmermeer	7	Zundert	1
Heel	2	Zwolle	1
Heemskerk	1		

Bron: Handelsregister VVK, bewerkt door BCI

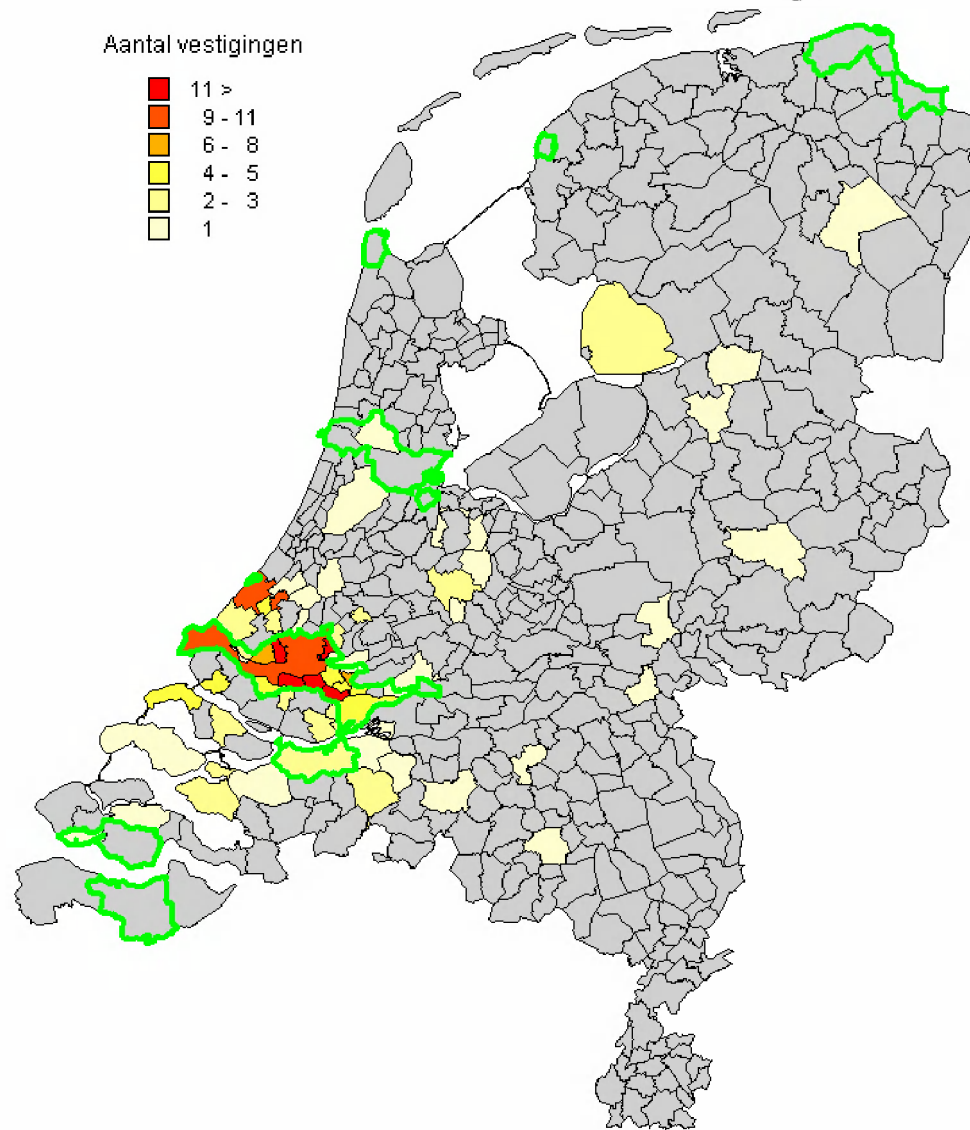
Tabel: Immigratie van vestigingen in 2004 naar het Noordzeekanaalgebied

Immigratie: Herkomstgebied			
<i>Gemeente</i>	<i>Aantal</i>	<i>Gemeente</i>	<i>Aantal</i>
Aalsmeer	1	Nijmegen	1
Albrandswaard	1	Nunspeet	1
Almere	1	Oss	1
Alphen aan den Rijn	1	Purmerend	2
Amstelveen	5	Rijnsburg	1
Amsterdam	13	's-Gravenhage	1
Apeldoorn	1	Soest	1
Arnhem	1 (1)	Tilburg	1
Bennebroek	1	Tynaarlo	1
Bergen (NH.)	1	Uithoorn	1 (1)
Capelle aan den IJssel	1	Veere	1
Diemen	1	Velsen	4
Enschede	1	Venhuizen	1
Gorinchem	1	Voorst	1
Gouda	1	Waterland	1
Graafstroom	1	Westervoort	1
Haarlem	5 (1)	Wormerland	2
Haarlemmermeer	5	Zaanstad	4
Harenkarspel	1	Zeevang	1
Hoorn	1	Zeist	1 (1)
Lemsterland	3	Zwartewaterland	1
Loenen	1		

Bron: Handelsregister VVK, bewerkt door BCI

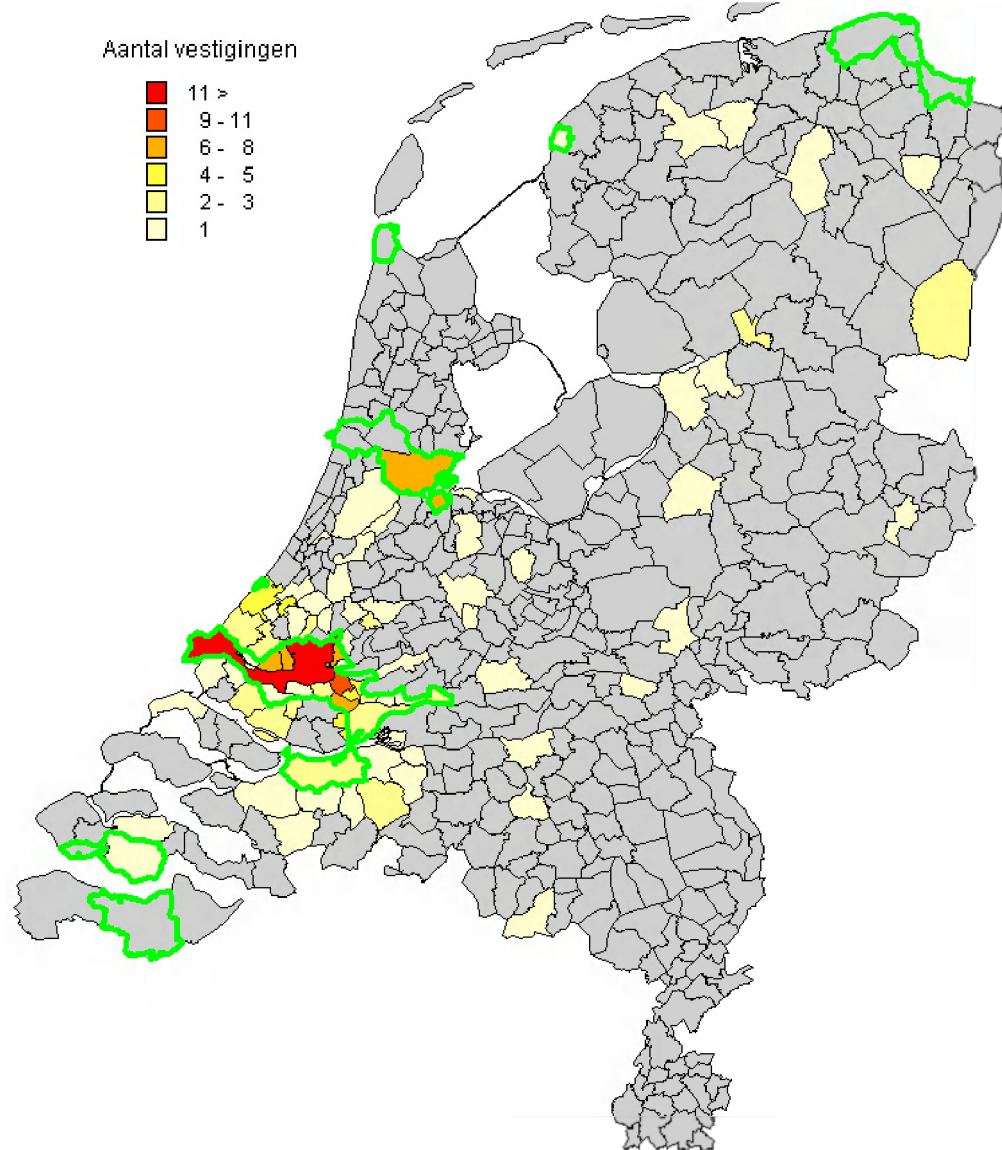
Tabel: Emigratie van vestigingen in 2004 vanuit het Rijn- en Maasmond gebied

Bron: Handelsregister VVK, bewerkt door BCI

Emigratie: Bestemmingsgebied			
Gemeente	Aantal	Gemeente	Aantal
Aa en Hunze	1	Nieuwerkerk aan de IJssel	2
Alblasserdam	7	Nieuw-Lekkerland	1
Albrandswaard	13 (1)	Nijmegen	1
Arnhem	1	Noordoostpolder	2
Barendrecht	19 (1)	Oosterhout	1
Berkel en Rodenrijs	1	Oud-Beijerland	3
Breda	2	Papendrecht	4
Capelle aan den IJssel	27 (1)	Reinwoude	1
De Bilt	1	Ridderkerk	4
Delft	2	Rijswijk	4
Dordrecht	5	Rotterdam	9
Drimmelen	1	Rozenburg	1
Eindhoven	1	Schiedam	16
Giessenlanden	1	Schouwen-Duiveland	1
Goedereede	4	s-Gravendeel	2
Goes	1	s-Gravenhage	10
Gouda	2	Sint-Michiëlgestel	1
Haarlemmermeer	1	Spijkenisse	5
Hardinxveld-		Staphorst	
Giessendam	1		1
Hellevoetsluis	5	Steenbergen	1
Hendrik-Ido-Ambacht	5	Strijen	2
Hilversum	1	Tholen	2
Krimpen aan den IJssel	1	Tilburg	1
Leidschendam-Voorburg	1	Utrecht	2
Lochem	1	Vlaardingen	6 (1)
Loenen	1	Vlissingen	1
Maassluis	2	Westland	3
Middelharnis	2	Zaanstad	1
Moerdijk	2	Zoetermeer	1
Nederlek	1	Zwijndrecht	18
Nieuwegein	1	Zwolle	1

Tabel: Immigratie van vestigingen in 2004 naar het Rijn- en Maasmond gebied

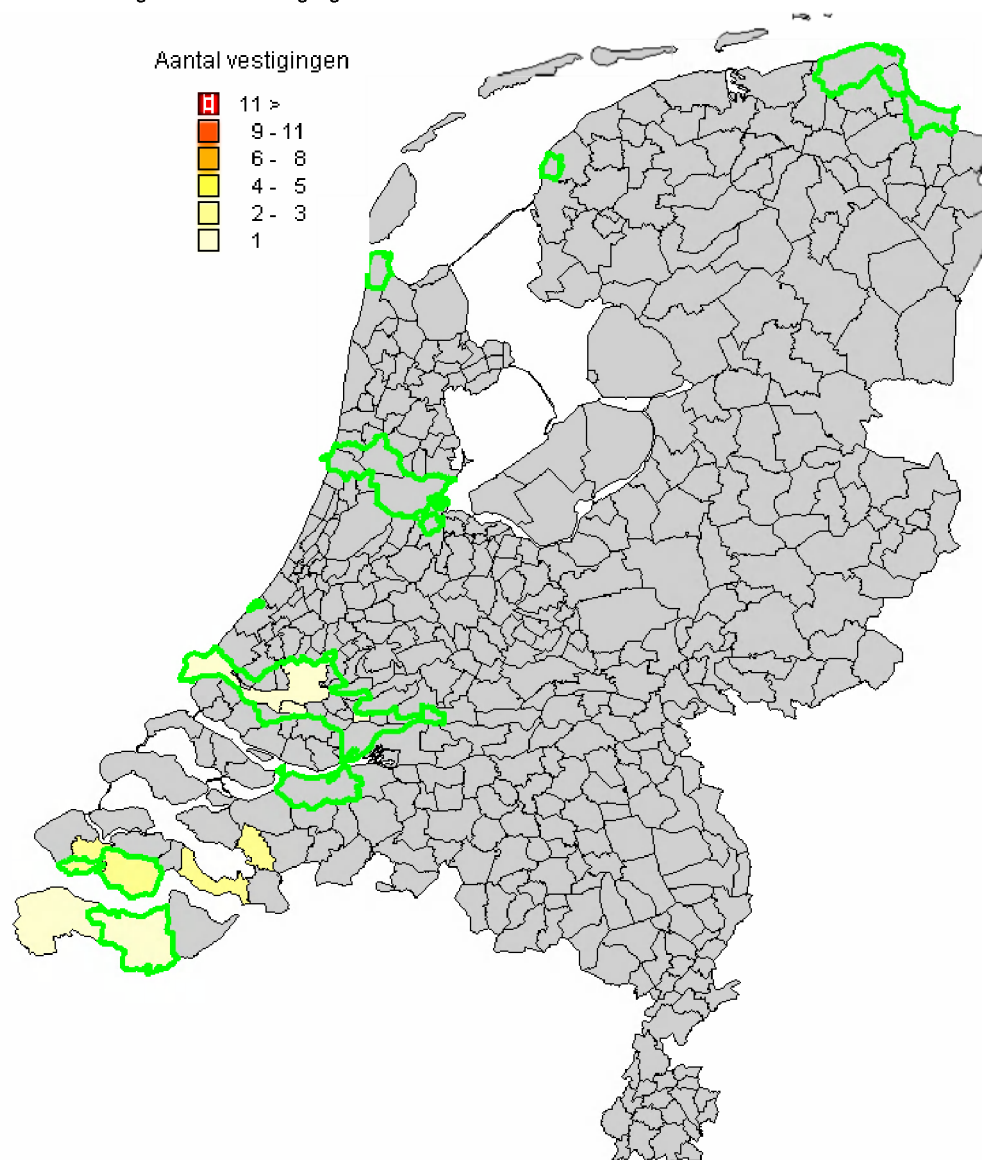

Immigratie:			
Herkomstgebied			
Gemeente	Aantal	Gemeente	Aantal
Aalsmeer	1	Halderbergen	1
Achtkarspelen	1	Hardinxveld-Giessendam	1
Alblasserdam	5	Harlingen	1
Albrandswaard	1	Hendrik-Ido-Ambacht	5
Amsterdam	6	Hengelo (O.)	1
Arnhem	1	Halderbergen	1
Barendrecht	2	Jacobsvoude	1
Bergeijk	1	Kampen	1
Berkel en Rodenrijs	2	Korendijk	2
Bernisse	2	Krimpen aan den IJssel	1
Beuningen	1	Leidschendam-Voorburg	1 (1)
Bleiswijk	1	Liesveld	1
Borsele	1	Maassluis	1
Boxtel	1	Meppel	2
Breda	3 (1)	Midden-Delfland	2
Brielle	1	Moerdijk	3
Capelle aan den IJssel	8	Muiden	1
Dordrecht	3	Nieuwegein	1
Drimmelen	1	Nieuwerkerk aan de IJssel	1
Emmen	2	Noordenveld	1
Epe	1	Oosterhout	1
Etten-Leur	1	Oud-Beijerland	2
Geertruidenberg	1	Papendrecht	2
Geldermalsen	1	Pijnacker-Nootdorp	1
Goedereede	1	Reeuwijk	1
Goes	1	Ridderkerk	9 (1)
Gorinchem	2	Rijnwoude	1
Gouda	3	Rijswijk	1
Haarlemmermeer	1	Rosendaal	1

Bron: Handelsregister VVK, bewerkt door BCI

Immigratie: Herkomstgebied			
<i>Gemeente</i>	<i>Aantal</i>	<i>Gemeente</i>	<i>Aantal</i>
Rotterdam	27 (1)	Tytsjerksteradie	1
Rozenburg	1	Utrecht	1
Sassenheim	1	Veendam	1
Schiedam	6 (1)	Vlaardingen	6
's-Gravendeel	4	Waddinxveen	1
's-Gravenhage	4	Westland	2
's-Hertogenbosch	1	Westvoorne	1
Sliedrecht	1	Wijdmeren	1
Soest	1	Zoetermeer	1
Spijkenisse	1	Zwartewaterland	1
Steenbergen	1	Zwijndrecht	6 (1)

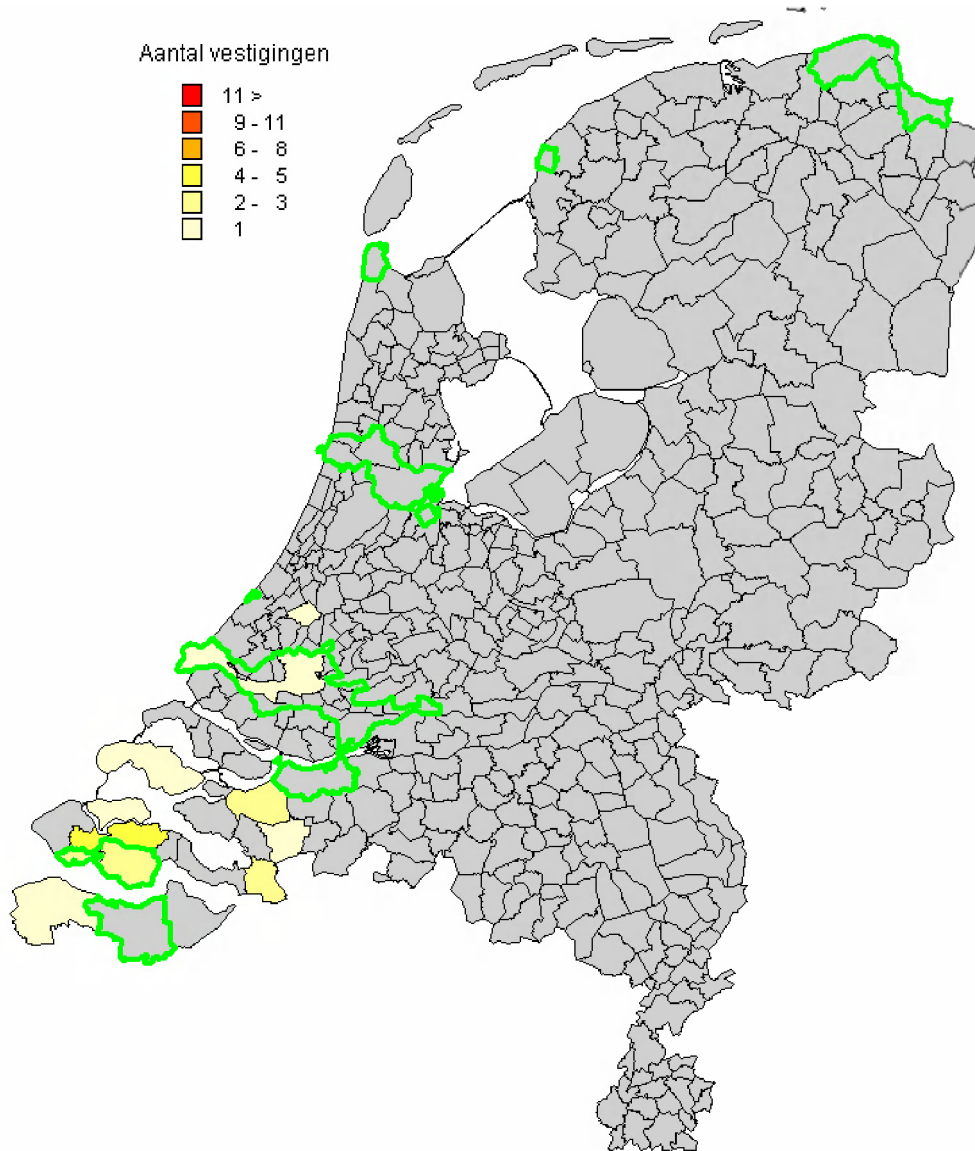
Tabel: Emigratie van vestigingen in 2004 vanuit het Scheldebekken

Emigratie:	
Bestemmingsgebied	
<i>Gemeente</i>	<i>Aantal</i>
Albrandswaard	1
Bergen op Zoom	2
Borsele	2
Middelburg	3
Papendrecht	1
Reimerswaal	2
Rotterdam	1
Sluis	1
Terneuzen	1
Vlissingen	2

Bron: Handelsregister VVK, bewerkt door BCI

Tabel: Immigratie van vestigingen in 2004 naar het Scheldebekken

Immigratie:	
Herkomstgebied	
<i>Gemeente</i>	<i>Aantal</i>
Borsele	3
Goes	4
Middelburg	4
Noord-Beveland	1
Roosendaal	1
Rotterdam	1
Schouwen-Duiveland	1
Sluis	1
Steenbergen	2
Vlissingen	2
Woensdrecht	2
Zoetermeer	1

Bron: Handelsregister VVK, bewerkt door BCI